
ASTERISK

NR. 63 SEPTEMBER 2012

AARHUS UNIVERSITET
INSTITUT FOR UDDANNELSE OG PÆDAGOGIK (DPU)

TIDENS
MANTRA:

Employability

FÅR JEG JOB?

GENERATION JOB
Studerende sigter
efter erhverv

UDDANNELSESINFLATIONEN
»Vi overuddanner«

NY FORSKNING
Sådan bryder
pædagoger social arv

UDDANNELSE FORSTÅS BAGLÆNS

Af HANNE LØNGREEN, INSTITUTLEDER FOR
INSTITUT FOR UDDANNELSE OG PÆDAGOGIK,
AARHUS UNIVERSITET

Astrologi handler om at se ud i fremtiden. Politik har også det udgangspunkt: at afværge en gentagelse af fortidens ulykker ved i nutiden at formulere politiske strategier for fremtiden. Kan man det? Det er det store spørgsmål – især når det drejer sig om uddannelse.

Der er mange eksempler på, at det er en vanskelig disciplin at tilrettelægge de videregående uddannelser efter arbejdsmarkedets efterspørgsel her og nu. De kompetencer, som virksomhederne kalder på i dag, og som de videregående uddannelser søger at matche, kan have ændret sig om fem år. Som da politikere og virksomheder efterspurgt it-uddannede i midten af 1990'erne, men ikke kunne forudse, at it-boblen ville bryde i år 2000.

Der er kun en ting, der er sikkert: Når de nye studerende forlader universitetet eller professionshøjskolen om nogle år, så har arbejdsmarkedet også forandret sig. Hvordan verden ser ud i 2017, kan vi gisne om og forsøge at planlægge os frem til. Men ingen ved det med sikkerhed. Og det er den største udfordring, uanset om man er studerende, institutleder eller politiker.

Hovedproblemet er, at politikere nu tror, at uddannelse er et spørgsmål om rationelle sammenhænge. Men uddannelse er ikke blot en adgangsbillet til arbejdsmarkedet. En videregående uddannelse er tid til fordybelse, dan-

»De unge skal gå den lige vej, hedder det. Fra folkeskole over en ungdomsuddannelse til en videregående uddannelse for til sidst at nå frem til endemålet – et arbejde. **Men når det kommer til livet, er den lige vej som oftest nemmere at tegne til sidst, når strækningen er tilbagelagt.**«

nelse og refleksion. Den udvikler ikke blot en arbejdsduelig person, men også et menneske, der i løbet af uddannelsen bliver bedre i stand til at tilegne sig ny viden og reflektere over egen praksis. Uddannelse handler ikke blot om funktion, men også om som menneske at få et stærkere fundament – vel at mærke et fundament, som man i samspillet med praksis bygger videre på.

De unge skal gå den lige vej, hedder det. Fra folkeskole over en ungdomsuddannelse

til en videregående uddannelse for til sidst at nå frem til endemålet – et arbejde. Men når det kommer til livet, er den lige vej som oftest nemmere at tegne til sidst, når strækningen er tilbagelagt.

Eller formuleret med samme Kierkegaard, som er ophavsmand til bagsidecitaterne, må vi sige, at også når det kommer til vejen fra uddannelse til arbejde, gælder det, at livet forstås baglæns, men må leves forlæns.

Det er derfor ikke nok at tude de unge ørerne fulde med, at de skal tage deres uddannelsesvalg alvorligt og tænke på fremtiden. Det gør de – som den første artikel i Asterisk viser – allerede til fulde. Det handler også om, at vi skaber et mere fleksibelt og sammenhængende uddannelsessystem, hvor der er plads til, at den lige vej kan bugte sig og gøre krumspring undervejs. Hvor den enkeltes valg igennem uddannelsessystemet ikke lukker, men åbner døre og giver stadigt flere muligheder. ■

Redaktion

Hanne Løngreen
(ansvarshavende redaktør)
Camilla Mehlsen
cme@dpu.dk
Peder Holm-Pedersen
peho@dpu.dk

Redaktionskomité

Frans Ørsted Andersen
Claus Holm
Søren Kjær Jensen
Ida Juul
Jens Christian Nielsen
Dorthe Staunæs

Korrektur

Kirsten Kovacs

Redaktionens adr.

Institut for Uddannelse og
Pædagogik (DPU)
Aarhus Universitet
Tuborgvej 164
2400 København NV

Kontakt til redaktionen

E-MAIL: asterisk@dpu.dk
TELEFON: 87 15 18 15

Abonnement

Abonnement er gratis
og kan bestilles på
www.edu.au.dk/asterisk

Design: Hiske Jessen

Forside: Polfoto

Tryk: Scanprint A/S

ISSN nr.: 1601-5754

Oplag: 12.500

Asterisk er et magasin for
aktuel uddannelsesforsk-
ning. Asterisk udkommer
fire gange årligt og er ud-
givet af Institut for Uddan-
nelse og Pædagogik (DPU),
Aarhus Universitet.
Artikler eller illustrationer
må ikke eftertrykkes uden
tilladelse.

541 006

s. 12

TEMA: EMPLOYABILITY ER TIDENS MANTRA

S. 6-11 FEATURE

ANGSTEN FOR ARBEJDS- MARKEDET STYRER STUDIET

Employability er uddannelsessystemets fremherskende mantra. Men er det overhovedet muligt at styre vejen fra første semester til første job, når arbejdsmarkedet flyder?

s. 6

S. 12-15

» VI OVER- UDDANNER «

Der er gået inflation i akademiske uddannelser. Ledigheden blandt akademikere er stigende, og flere tager job, de er overkvalificerede til.

S. 16 3 BUD PÅ BEDRE EMPLOYABILITY / 1

VEJLEDNING I FÆLLESSKAB

Uddannelsesfrustrationer kan med fordel håndteres i kantinen. Studievejledere skal opsøge studerende der, hvor de færdes.

S. 17 3 BUD PÅ BEDRE EMPLOYABILITY / 2

NYE ØJNE PÅ FRAFALD

Unge frafald på erhvervsuddannelser kan mindskes, hvis man politisk vil tillade større fleksibilitet.

S. 18 3 BUD PÅ BEDRE EMPLOYABILITY / 3

MYTEN OM UBRUGELIGE HUMANISTER

Aarhus Universitet gør op med myten om ubrugelige humanister og indfører profilmag, der hjælper med at ruste humanister til arbejdsmarkedet.

S. 19-21

FRA FAGNØRDER TIL TIME-MANAGERE

Farvel til evighedsstuderende. Den virkelighed, nye studerende møder på universitetet, skaber i stigende grad time-managere med snævert fokus på at komme fra A til B.

s. 24

SCANPIX

S. 24-27 SPOT PÅ NY FORSKNING

PÆDAGOGERS ENGAGEMENT KAN BRYDE SOCIAL ARV

Er daginstitutionen en ressource eller en risikofaktor for børns sproglige udvikling? Et netop afsluttet forskningsprojekt peger på, at påvirkningen kan gå begge veje, men pædagogers engagement kan bryde mønstret.

S. 28-29 HVAD OPTAGER FORSKEREN?

»ALLE MENNESKER VIL NOGET I LIVET«

Lektor og klinisk psykolog Charlotte Mathiassen er optaget af at forstå mennesker i udsatte positioner i samfundet.

s. 28

POLIFOTO

S. 32-33 KOMMENTAR

OPDRAGELSE TIL MENNESKE ELLER TIL SAMFUNDS- BORGER?

En af pædagogikkens store inspirationskilder fylder 300 år. Filosof Jørgen Huggler skriver i Asterisk-kommentaren, hvorfor Jean-Jacques Rousseau stadig er interessant – og besværlig.

»Rousseau fylder 300 år, stadig inspirerende og uhåndterlig. Hans fokus på barndommen, hans fantastiske eksempler, hvor han viser vejen fra anskuelse til nuanceret forståelse, fx af hvordan oplevelsen af lysets brydning gennem nøje iagttagelse og omhyggeligt udtænkte variationer kunne gøres mest lærerig, er forbilledlig didaktik. «

Filosof og lektor **Jørgen Huggler**

S. 2 LEDER

S. 22-23 KORT NYT

S. 30-31 NYE BØGER

S. 35 KALENDER

EFTER- OG VIDEREUDDANNELSE

INSTITUT FOR UDDANNELSE OG PÆDAGOGIK (DPU)

MASTERUDDANNELSE

- Mastermoduler til studiestart februar 2013
- Fleksibel masteruddannelse til studiestart februar 2013

Der er ansøgningsfrist 15. november 2012
Læs mere på www.edu.au.dk/master

SUPPLERINGSUDDANNELSE

Suppleringsuddannelser til de pædagogiske kandidatuddannelser
Studiestart februar 2013

Der er ansøgningsfrist 1. november 2012
Læs mere på www.edu.au.dk/kandidat

AARHUS
UNIVERSITET

Angsten for arbejdsmarkedet styrer studiet

Employability er uddannelsessystemets fremherskende mantra. De nye studerende er **Generation Job med et skarpt fokus på erhverv**, og dimittenders beskæftigelsesgrad bliver en stadigt vigtigere målsætning for videregående uddannelser. Men er det overhovedet muligt at styre vejen fra første semester til første job, når arbejdsmarkedet flyder?

Af CAMILLA MEHLSÉN

»Vælg,

»hvad du har lyst til.« Sådan lød devisen tilbage i 1990'erne, da jeg selv skulle vælge en videregående uddannelse. Det var også ordene, jeg indledte en avisartikel med i 2003, da jeg som nyuddannet skrev om, hvordan jeg og andre unge i 1990'erne blev opflasket med at følge hjertet – frem for hjernen – i uddannelsesvalget. Jeg skulle vælge, hvad jeg havde lyst til.

»Når man alligevel ikke kan forudse, om samfundet får brug for ingeniører, it-eksperter eller informationsmedarbejdere, kan man lige så godt lade lysten styre valget. I sidste ende er det jo også lysten, der driver værket,« skrev jeg for snart ti år siden i Information.

Men det var før finanskrisen. Det var før, den globale konkurrence blev sat op i gear med en buldrende vækst i bl.a. Brasilien, Indien og Kina. Det var før, hver fjerde nyuddannede akademiker måtte stille sig op i en arbejdsløshedskø. Og det var før, optaget på de videregående uddannelser lød på over 60.000 nye studerende, som det er tilfældet med den rekordstore årgang i 2012.

Optaget af erhverv

I dag fylder bevidstheden om beskæftigelse mere, dels når unge vælger en videregående uddannelse, dels når de er undervejs i uddannelsen. Hvor er det muligt at få job henne? Hvordan kvalificerer jeg mig bedst muligt gennem studiejob og frivilligt arbejde? Hvordan skiller jeg mig ud blandt det voksende antal af veluddannede unge? Nogle studerende bruger eksempelvis rekrutteringsfirmaer for at få de gode studiejob.

Hvor 1990'ernes altoverskyggende rationale for unges studievalg var det lystbetonede, er mantraet i dag erhverv, fortæller lektor og udviklingsleder Camilla Hutters. Hun har arbejdet med unges studievalg og uddannelses- og erhvervsvejledning siden 1990'erne og kan se, at unge i dag fokuserer mere på erhverv og karriere end på fag og faglighed, og at de oplever en stigende konkurrence.

»Det er tydeligt for mig, at de unge er mere optaget af erhverv. Det hænger sammen med, at de tydeligvis kan se – og begynder at erfare – at det kan være vanskeligt at få et job. Det er jo en generation, der skal indbygge i deres strategier, hvordan de kan få et job,« siger Camilla Hutters.

Hvad kan jeg bruge det til?

Da Camilla Hutters begyndte at undersøge unges uddannelsesvalg i 90'erne, var det altoverskyggende rationale, at man skulle »brænde for« sin uddannelse.

»Dengang var der en ekspansion i uddannelsessystemet. Fra at man havde haft meget høje adgangsgennemsnit og restriktive krav, begyndte der at være mange flere uddannelsespladser i en tid, hvor der også var øget beskæftigelse. Det betød, at der kom en ekspansiv stemning, og man satte fokus på, at valget skulle være lystbaseret,« siger hun.

Lyst er stadig vigtig for unges studievalg, men spørgsmålet 'hvad kan jeg bruge det til?' fylder mere. Når Camilla Hutters ser på, hvilke studier unge har søgt ind på i 2012, er tendensen tydelig.

»Det går i retning af, at de mere erhvervsorienterede studier er blandt de mest søgte uddannelser, hvor de mere klassiske skolefag som fransk, engelsk, matematik og kemi er mindre søgte i år. Det opleves som sværere at se, hvad man kan bruge en cand.mag. i fransk til, mens de uddannelser, der har et erhvervsigt indlejret, bliver mere populære. Hvis der ikke er et konkret jobsigte, mister man også

motivationen. Så kan det boglige virke meget tørt og støvet,« siger hun.

Konkurrence er rationalet

Camilla Hutters mener, at unges valg af uddannelse i dag skal forstås i en konkurrencediskurs.

»Alle unge oplever, at konkurrencen er skærpet. De unge er i en kamp mod hinanden. De er i kamp om at få uddannelsespladser og om at få de gode job. Det er ikke nok at have en uddannelsesplan og få en uddannelse. Du skal også skille dig ud på en masse parametre. Og jo flere der tager en videregående uddannelse, desto større bliver kravet til, at vores kvalifikationer ud over uddannelsesbeviset kommer til at tælle,« siger hun.

Ifølge Camilla Hutters ser vi i dag konturerne af et konkurrencesamfund, der bevæger sig ind i unges hverdagsliv. Her henviser hun til professor i økonomi ved Copenhagen Business School (CBS) Ove Kaj Pedersen, der i sin seneste bog, *Konkurrencestaten* fra 2011, analyserer, hvordan velfærdsstaten har udviklet sig til at være en konkurrencestat, hvor det gælder om at ruste borgerne til at klare den globale konkurrence.

»Konkurrencestaten går også hen og bliver en konkurrence, som de enkelte unge oplever, at de står i. Vi (Center for Ungdomsforskning, red.) taler for eksempel med unge nu, som fortæller, at der går noget fra dem, hvis nogle er langsomme. De er også i konkurrence med hinanden på holdene på studierne,« siger hun.

En af konsekvenserne af konkurrencemotaliteten er, at unge begynder at være mere skeptiske over for ideen om, at der skal være plads til alle på holdet.

»Nogle unge begynder at problematisere, at alle skal med. For der går noget fra deres egen læring, hvis de andre og mere langsomme også skal med,« siger hun.

Mens en stor gruppe unge målrettet går ind i konkurrencen, er der dog også unge, der opponerer mod konkurrencediskursen og

RATIONALET BAG UNGES UDDANNELSESVALG FORANDRER SIG

Vælger unge studie med hjerne eller hjerte?

Unge tilgange til uddannelse hænger sammen med de rationale for uddannelse, der dominerer tidens fremherskende uddannelsespolitik. Hvad er det for logikker, vi beder de unge leve op til? Ifølge lektor Ca-

milla Hutters fra Center for Ungdomsforskning har rationalene forandret sig meget gennem de seneste årtier, hvor hun har forsket i unges uddannelsesvalg. Her beskriver hun udviklingen af tre uddannelsesrationaler, som alle tre gør sig gældende i dag, men på forskellig vis.

1990'erne

DET LYSTBETONETE UDDANNELSESVALG

Lysten er den fremherskende uddannelseslogik i 1990'erne. Det bliver vigtigt, at man »brænder for sin uddannelse«. Der sker en

uddannelsesekspansion, og det udvider mulighederne for de unge, som i højere grad får frit valg, end de tidligere havde.

Uddannelse bliver et identitetsprojekt og et valgprojekt – 'hvem vil jeg være?' Samtidig bliver det individuelle valg også et sorteringsredskab: Den unge skal så at sige »sortere sig selv« i forhold til

MERE KARRIERE END CAFÉ LATTE

Unge studerende får jævnlig skudt i skoene, at de er mere til café latte end til karriere. Men ifølge DJØF's studielivsundersøgelse er studerende langt mere målrettede, ambitiøse og hårdtarbejdende end deres rygte. Og det er i høj grad de studerendes egne ambitioner, der presser dem. Når de skal svare, hvorfor de er pressede eller stressede, er det mest udbredte svar, at det er på grund af »stort pres for top præstationer fra mig selv«.

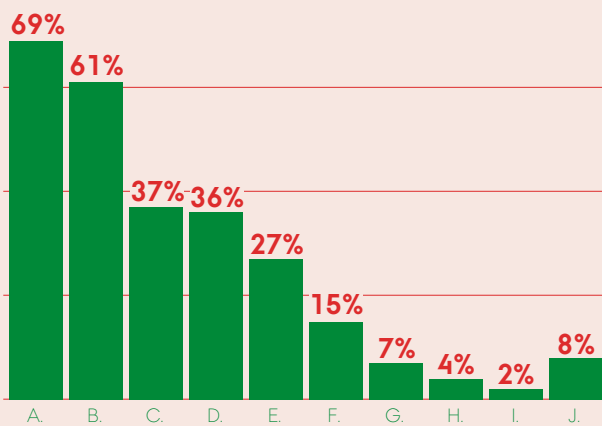
Selv om politikere forsøger at styre unge til at komme hurtigt gennem studiet, vil de studerende ikke lytte direkte til de politiske formaninger. Hele 74 % af de studerende svarer, at de politiske ønsker ikke påvirker deres planlægning.

Kilde: DJØF's studielivsundersøgelse 2011.

Hvorfor føler du dig stresset eller presset?

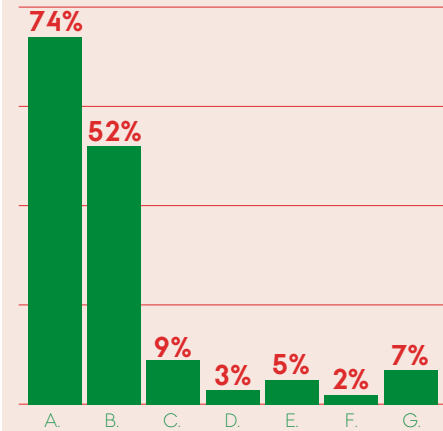
(Vælg gerne flere)

- A. Stort pres for toppræstationer fra mig selv
- B. Stort pres i forhold til eksamenssituationer
- C. Stort pres på studiet generelt
- D. Hård konkurrence på studiet for at få de bedste karakterer
- E. Har meget erhvervsarbejde ved siden af studiet
- F. Vanskeligheder ved at bestå eksamener
- G. Ensomhed
- H. Stort pres for toppræstationer fra mine forældre
- I. Mobning
- J. Andet

Hvordan bliver du påvirket af politiske ønsker om, at studerende skal hurtigere igennem studierne?

- A. Det påvirker ikke min planlægning
- B. Det er vigtigere at have studierelevant arbejde og andre aktiviteter ved siden af mit studium
- C. Jeg er mere fokuseret på at blive færdig
- D. Jeg har skåret ned på arbejde og andre aktiviteter ved siden af mit studium
- E. Jeg fravælger studieophold, som ikke er meritgivende
- F. Ved ikke
- G. Andet

vælger uddannelsessystemet fra for i stedet at engagere sig i eksempelvis iværksætteri. Og så er der unge, der slet og ret resignerer, fordi de slet ikke kan se, hvordan de skal kunne klare sig i konkurrencen, fortæller Camilla Hutters.

Dobbeltkvalificering

Angsten for arbejdsmarkedet ligger som en understrøm i unges valg af og vej gennem videregående uddannelser. Det er ikke kun, når unge vælger studium, at erhverv fylder mere end tidligere. Også gennem uddannelsen bliver det stadigt vigtigere for de unge at få noget erhvervsfagligt på cv'et.

Camilla Hutters kalder fænomenet for en »dobbeltkvalificering« og henviser til et begreb fra rapporten 'Det frie valg eller det frie fald – overgangen fra studium til job' fra Akademikernes Centralorganisation (AC, 2010), som bl.a. undersøgte studerendes forberedelser til arbejdslivet.

»Det var ikke nok for dem at tage en universitetsuddannelse. De skulle også undervejs kvalificere sig erhvervmæssigt. Det passer godt med, hvad jeg har talt med mange unge om: De har nærmest mere en strategi for, hvordan de skal kvalificere sig erhvervmæssigt frem for uddannelsesmæssigt. Konkur-

rencen betyder, at du allerede undervejs i din uddannelse skal i gang med at kvalificere dig erhvervmæssigt. Det er to spor, der kører, og det kan være svært at forene de to spor,« siger Camilla Hutters.

»Det mest ekstreme interview havde jeg med nogle studerende fra statskundskab sidste år. De havde taget alle de relevante kurser, men de havde samtidig også taget erhvervsarbejde, praktik, udlandsophold og frivilligt arbejde for at kvalificere sig til arbejdsmarkedet og få noget på cv'et. De studerede på 3. år og var smadder bange for ikke at få noget arbejde,« fortæller Camilla Hutters.

begrensninger i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet.

»Grunden til at jeg er så enormt glad for at være her, det er den gamle kliche om, at lysten driver værket. Altså jeg har lyst til at komme

herud, og jeg har lyst til det, jeg laver. Man kan vel godt kalde det lidenskab.«

Studieskifter, 1997

00'erne

DET MÅLSTYREDE UDDANNELSESVALG

I nullerne spiller lysten fortsat ind i unges uddannelsesvalg, men der kommer i højere grad et krav om det planlagte valg. Uddannelsesvalg

bliver en del af kontraktstyring. De tre h'er dominerer nullerne: Hurtigt i gang, hurtigt igennem, hurtigt ud på arbejdsmarkedet.

Der kommer i højere grad fokus på det rette valg og rette match mellem person og jobfunktion og et større fokus på arbejdsmarkedets behov.

»Der går ikke én dag, hvor jeg ikke tænker på det. Det er nu du skal handle, nu! Der er et kæmpe pres for at vælge hurtigt. Fra familie, fra lærere og fra én selv.«

Fortællerværksted, 2006

Fokus på erhvervslivets behov

Det er ikke kun de studerende, der er bange for, at de som dimittender står uden job. Også universiteter og professionshøjskoler kæmper med at lette overgangen fra studium til arbejdsmarked, så dimittendledigheden kan falde. I dag går hver fjerde dimittend fra uddannelse til arbejdsløshed. Og fortsætter den tendens, kan det meget vel være, at de videregående uddannelser kommer til at mærke det på pengepungen, hvis de uddanner studerende til ledighed.

Fra politisk hold opfordrer man kraftigt universiteterne til at få større fokus på unges jobmuligheder, og det forventes, at universiteternes udviklingskontrakter, som vedtages i 2012 og dækker de næste tre år, skal indeholde målsætninger om beskæftigelsesgrader for nyuddannede akademikere. Uddannelsesminister Morten Østergaard (R) har bl.a. formuleret det politiske ønske sådan her til Berlingske: »Det betyder ikke, at alle skal være ingeniører, men nogle uddannelser skal have større fokus på erhvervslivets behov.«

Men er politikere og uddannelsesinstitutioner overhovedet i stand til at planlægge sig frem til uddannelser, der giver mere beskæftigelse? Historisk set har der været flere eksempler på, at det er særdeles vanskeligt at spå ti år frem i tiden, om hvorvidt arbejdsmarkedet får brug for flere eller færre lærere, sygeplejersker eller ingeniører. Er arbejdsmarkedet bedst tjent med, at unge vælger studie med hjerne eller hjerte?

Hvis man spørger en økonom med ekspertise i arbejdsmarkedet, professor Michael Svarer fra Institut for Økonomi, Aarhus Universitet, er svaret – en blanding:

»Det er vigtigt, at folk vælger de uddannelser, som de synes er interessante, og som de har nogle kvalifikationer inden for. Jeg tilhører den gren, der mener, at man skal være forsigtig med detailstyring og at være alt for krakilsk. Jeg tror heller ikke, at man kan overbevise nogen unge om, at de ikke skal vælge noget, de har lyst til. Selvfølgelig skal man ikke

ignorere, hvad der er af jobmuligheder inden for et område, men det er de færreste uddannelser, der ikke kan bruges til noget,« siger Michael Svarer.

Misfit mellem studie og job

Spørgsmålet er, om studievalget er så skæbnesvangert for den enkelte studerende, som man har det med at gøre det. Michael Svarer påpeger her, at uddannelse og arbejde sjældent hænger sammen i et 1-til-1-forhold.

»Hvis man i dag skal forudsige, hvad det er for nogle typer uddannelser, der bliver behov for om ti-femten år, så er det utrolig svært. Faktum er, at der er mange i Danmark – og i udlandet – der arbejder med noget andet, end de er uddannet til. Der er et *misfit* mellem uddannelse og arbejde. Det betyder ikke, at uddannelsen er spildt. Det betyder, at man bruger nogle andre kvalifikationer, end man er uddannet til,« siger Michael Svarer.

Ifølge ungdomsforsker Camilla Hutters bør de videregående uddannelsesinstitutioner handle på, at der er et *misfit* mellem uddannelse og arbejde.

»Udfordringen er hele tiden at kunne bøje sine kvalifikationer i retning af, hvor der nu er brug for det. Hvis man skal se på universiteterne og professionshøjskolerne, er det ikke nok at tænke i praktik. De skal også lære deres studerende at kunne bøje deres kvalifikationer i forskellige retninger. Der er ikke nogen af de nye studerende, der kan vide, hvordan arbejdsmarkedet ser ud, når de er færdige,« siger hun.

Vigtigt med videregående uddannelser

Uanset om man vælger uddannelse med afsæt i mavefornemmelse eller minutios management, er en ting sikkert: En videregående uddannelse bliver stadigt vigtigere for den enkeltes cv og for samfundet. Der har gennem flere år været en stigende efterspørgsel efter højtuddannet arbejdskraft, og meget tyder ifølge Michael Svarer på, at det fortsætter.

»Den udvikling, der har fundet sted i de sidste mange år, er, at uddannelsesniveauret

er stigende blandt befolkningen og i de job, der bliver i Danmark og ikke forsvinder. Kravene til uddannelse har været stigende i de sidste mange år, og det forventer man også i fremtiden. For at Danmark skal fastholde en position som et af de mere velstillede, er det en forudsætning, at vi har folk, der arbejder på et højt vidensniveau. Derfor er uddannelse utrolig vigtig for at sikre et velfungerende arbejdsmarked,« siger han.

Selv om Michael Svarer er skeptisk over for detailstyring, når det gælder unges studievalg, mener han godt, at man politisk set kunne indsætte nogle incitamentsstrukturer, der ville gøre det mere lukrativt for uddannelsesinstitutioner at sigte efter en højere beskæftigelsesgrad for dimittender.

»I dag er der ikke rigtig noget incitament for, at man støtter de uddannelser, der er bedst til at skaffe job. Det kunne man overveje at gøre. Man kunne godt sige, at taxametersystemet også var afhængigt af, hvordan det så gik kandidaterne bagefter og på den måde styre det,« siger Michael Svarer.

Er du optimist eller pessimist i forhold til afsætningen af nyuddannede akademikere om fem år?

»Det er svært at sige. Jeg tror helt sikkert, at arbejdsmarkedet vender, således at der er flere jobåbninger. Men om det bliver sådan, at alle de, der kommer ud med akademiske uddannelser, også er i stand til at få akademiske stillinger, ved jeg ikke helt, hvor realistisk det er. Det er svært at se, om timingen passer. Men der er muligheder. Noget af det, der kendetegner den private sektor, er mange, små virksomheder. Hidtil har der været få af de små virksomheder, der har taget akademikere ind. Det er et af de steder, hvor der er et stort potentiale for at få udvidet arbejdsmarkedet for akademikere og for at få produktiviteten op,« siger Michael Svarer.

Det evige valg

I takt med at arbejdsmarkedet bliver mere dynamisk og uforudsigeligt, stiller det krav til

10'erne

VALGET I EN
KONKURRENCETID
Globaliseringen spiller ind på uddannelses-tænkningen, og videregående uddannel-

se tænkes først og fremmest som et middel til at sikre nationen konkurrenceevne over for andre nationer. Set i dette perspektiv er de studerende først og fremmest »soldater i konkurrencestatens tjeneste«. De skal forme og målrette deres uddannelse, så de kan komme ud på arbejdsmarkedet og

skabe velstand og vækst for danske virksomheder.

De unges værdi måles først og fremmest på deres værdi som arbejdskraft og konkurrencekraft. Konkurrencementaliteten kommer for eksempel til udtryk ved, at talentudvikling bliver en ny dagsorden. Det handler

om, hvem der er vindere, og hvem der er tabere. Denne tendens ses også i ungdoms- og mediekulturen med et hav af talentprogrammer som X Factor og Voice.

»Det var mig selv, der ville i talentklasse, fordi jeg ikke

synes, jeg lærte så meget før. Vi skulle sidde og vente på de andre. Vi måtte ikke gå videre. Nu kan man bare køre på. Man skal ikke vente på nogen.«

Elev på talenthold, 2011

ISTOCKPHOTO

Valget af studium er ikke gjort med at søge ind på en uddannelse. Spørgsmålet om, hvad jeg skal vælge, bliver ved, siger ungdomsforsker Camilla Hutter.

det enkelte menneske om at udvikle sig. Og det gør det svært at planlægge sit arbejdsliv flere år frem.

»Begrebet *employability* betyder den enkeltes evne til at opretholde sin beskæftigelse. Og det er jo vanskeligt, for arbejdsmarkedet er så dynamisk. Ingen af os kan rigtig vide, hvad arbejdsmarkedet fremover byder på. Der bliver en modsætning mellem på den ene side at planlægge sin uddannelse og på den anden side et arbejdsmarked, der bliver stadig mere flydende,« siger Camilla Hutter.

Her henviser Camilla Hutter til den verdensberømte sociolog Zygmunt Baumann, som kalder vores tid for den flydende modernitet. Alting er i forandring, også arbejdsmarkedet. Folk skifter i højere grad job, får løse ansættelser og arbejder med projekter.

»Modernitetsteoretikerne har ret i, at vi er i et samfund, der hele tiden er under forandring. Så man kan ikke slukke for en knap i sig selv og holde stille. Man skal være i bevægelse. Spørgsmålet om, hvad jeg skal bruge mit liv på, holder ikke op. Det bliver ved. Du bliver hele tiden mødt med spørgsmålet om, om du nu skal skifte bane og gøre noget andet. Derfor skal man lære at forvalte balancegangen uden at gå under på det psykisk. For den enkelte er det den største opgave at kunne få et arbejde og hænge sammen inden i, selv om det skifter hele tiden,« siger Camilla Hutter.

Så valget af studium er ikke gjort med at søge ind på en uddannelse. Valget fortsætter gennem studiet og videre ud i arbejdslivet – uanset om man vælger uddannelse med hjerte eller hjerne. ■

CAMILLA HUTTER

Udviklingsleder og lektor ved Center for Ungdomsforskning, Aarhus Universitet. Cand. scient.soc. og ph.d. Hendes forskningsområde er unge og videregående uddannelse, dvs. erhvervsakademier, professionshøjskoler og universiteter. Hun har arbejdet med unges studievalg og vejledning i en årrække.

MICHAEL SVARE

Professor i økonomi ved Institut for Økonomi, Aarhus Universitet. Cand.oecon. og ph.d. i nationaløkonomi. Hans forskningsområde er især arbejdsmarkedet. Han har bl.a. været medlem af Arbejdsmarkedskommissionen.

» VI OVER- UDDANNER «

Der er gået inflation i akademiske uddannelser.
Ledigheden blandt akademikere er stigende, og flere tager job, de er overkvalificerede til. Lektor NIELS ROSENDAL JENSEN mener, det handler om *overuddannelse*.

Af JAKOB ALBRECHT

En akademisk uddannelse er ikke nogen garanti mod arbejdsløshed. Siden finanskrisens indtog er ledigheden blandt akademikere steget i alle EU-lande, og ledigheden blandt nyuddannede bibliotekarer og arkitekter i Danmark ligger for eksempel på mere end 50 procent. Også nyuddannede jurister og økonomer er hårdt ramt.

Samtidig er akademikere i stigende grad begyndt at tage job, der ligger under deres kvalifikationer. I Storbritannien viser tal fra Office for National Statistics, at 36 procent af akademikerne har job, de er overkvalificerede til. I 2001 var tallet knap 27 procent.

Samme tendens ses i Danmark. Tænketaenken Kraka kunne i foråret dokumentere, at hver femte akademiker har et job, de formelt set er overkvalificeret til. Det er en fordobling siden begyndelsen af 90'erne.

Uddannelsesinflation

Finanskrisen er den mest oplagte forklaring på stigningen i ledighed og overuddannelse. Men ifølge lektor Niels Rosendal Jensen fra Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet, handler det også om en utilsigtet vækst i uddannelsesniveaet.

»På tværs af EU-landene er der sket en inflation i uddannelse, der ikke kan forklares logisk. Udviklingen har haft nogle irrationelle og utilsigtede konsekvenser, fordi flere er blevet overuddannet og ender med at tage job,

der er lavere end deres kvalifikationer,« siger Niels Rosendal Jensen.

Han er tovholder på den danske del af det nye fælleseuropæiske projekt VERSO – Volunteers for European Employment, der i de kommende år skal finde gode eksempler på måder at få unge ind på arbejdsmarkedet på midt i en krisetid.

Niels Rosendal Jensen peger på, at uddannelsesinflationen er blevet drevet frem af blandt andre staten, uddannelsessystemet, erhvervslivet, fagforeningerne og de studerende selv.

»Forældre har ønsket, at deres børn skulle have en bedre uddannelse end dem selv, og erhvervslivet har efterspurgt medarbejdere med højere uddannelser. Til sammen skaber det en inflation, der betyder, at de højtuddan-

nede skubber medarbejdere ud, som tidligere blev anset for kvalificerede.«

Konkret betyder det for eksempel, at cand. mag. er begynder at undervise på grundskoleniveau, eller en fuldt ud kvalificerede regnskabsuddannet HK'er bliver erstattet af en merkonom eller økonom.

»Der gået prestige i at ansætte folk med en høj uddannelse. Det er i stigende grad blevet et krav at have en akademisk uddannelse for at få et job. Det skaber problemer for de medarbejdere, der har en kortere uddannelse,« siger Niels Rosendal Jensen.

Spørgsmålet er, hvor grænsen går for uddannelsesinflationen, og hvor længe den bliver ved.

»Som det ser ud lige nu, er muligheden for at stoppe inflationen lig nul. Det er nærmest blevet et mantra. Det er ikke mange år siden, at >

»Der gået prestige i at ansætte folk med en høj uddannelse.

Det er i stigende grad blevet et krav at have en akademisk uddannelse for at få et job.«

Lektor Niels Rosendal Jensen

UNGE UDEN FREMTID

Ledigheden blandt unge i EU er steget de sidste par år, og over 5,5 millioner unge er uden job. Særligt i Sydeuropa er unge hårdt ramt. I et land som Spanien er arbejdsløsheden for unge under 25 år over 40%. Her protesterer unge fra gruppen Youth Without a Future mod unges betingelser i Spanien.

man grinede ad, at renovationsarbejdere en dag sikkert skulle have en ph.d. Nu er vi der jo næsten. Hvis du spørger mig, om det er for meget, så synes jeg, vi overuddanner,« siger han.

Mere end uddannelse på CV'et

Samtidig med uddannelsesinflationen er der sket en udvikling, hvor højtuddannede selv har ansvar for at skaffe sig »duelighedstegn« til deres CV, mens de er under uddannelse. En uddannelse er nemlig ikke nok i sig selv, når man skal sikre sin *employability*, siger Niels Rosendal Jensen.

»Man skal også kunne dokumentere, at man har været i virksomhedspraktik, eller at man har lavet frivilligt arbejde. Det kan være katastrofalt, hvis det ikke lykkes.«

Han tilføjer, at det også hører med til billedet, at uden et kompetenceløft ville nogle job være forsvundet til udlandet, fordi der er for lidt viden knyttet til dem.

»Kravet om stigende uddannelse er ikke kun urimeligt. Spørgsmålet er, hvad det betyder for de mennesker, der ikke har mulighed for at videreuddanne sig.«

Uddannelsesspiralen er drevet frem af stigende uddannelsesmålsætninger fra staten. Regeringens mål er nu, at 60 procent af en ungdomsårgang skal tage en videregående uddannelse, så Danmark ikke sækker bagud i det globale uddannelseskærløb. Dermed har Danmark sat samme kurs som de andre lande i EU, der også har opstillet målsætninger for at hæve befolkningernes uddannelsesniveau.

Det giver flere unge mulighed for at tage en længerevarende uddannelse, men når de kommer ud, skal de være forberedt på, at det er deres eget ansvar at finde et job. Staterne i EU stiller nemlig kontante krav til nyuddannede, siger Niels Rosendal Jensen.

»Det er ikke længere nok bare at tage en uddannelse. Du skal også selv finde et sted på arbejdsmarkedet, hvor du passer ind,« forklarer han.

Pisk eller gulerod

Niels Rosendal Jensen siger, at der i EU's medlemslande populært sagt findes to måder, det offentlige kan fremme beskæftigelsen på – pisk eller gulerod.

»Den ene tager udgangspunkt i, at folk har de rette kvalifikationer. De skal bare hjælpes og lokkes lidt, så de finder et job. Det er gulerodsmetoden. Den anden variant er, at folk skal tvinges. De skal tage sig sammen og bliver holdt i så kort snor, at det bringer mindelser til Foucaults panooptikon.«

Tilbage i 1960'erne og 1970'erne var mange europæiske stater inspireret af den engelske økonom John Maynard Keynes' model til at

»Hvis du spørger mig, om det er for meget, så synes jeg, vi **overuddanner**.«

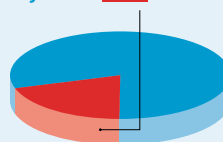
Lektor **Niels Rosendal Jensen**

HVER FEMTE
AKADEMIKER
ER **OVER-
UDDANNET** TIL
JOBDET

Et stigende antal akademiske medarbejdere tager job, de er overkvalificeret til. Især kandidater med en humanistisk og samfundsvidenskabelig uddannelse tager job under deres uddannelsesniveau. Det viser en undersøgelse fra tænketanken Kraka fra 2012.

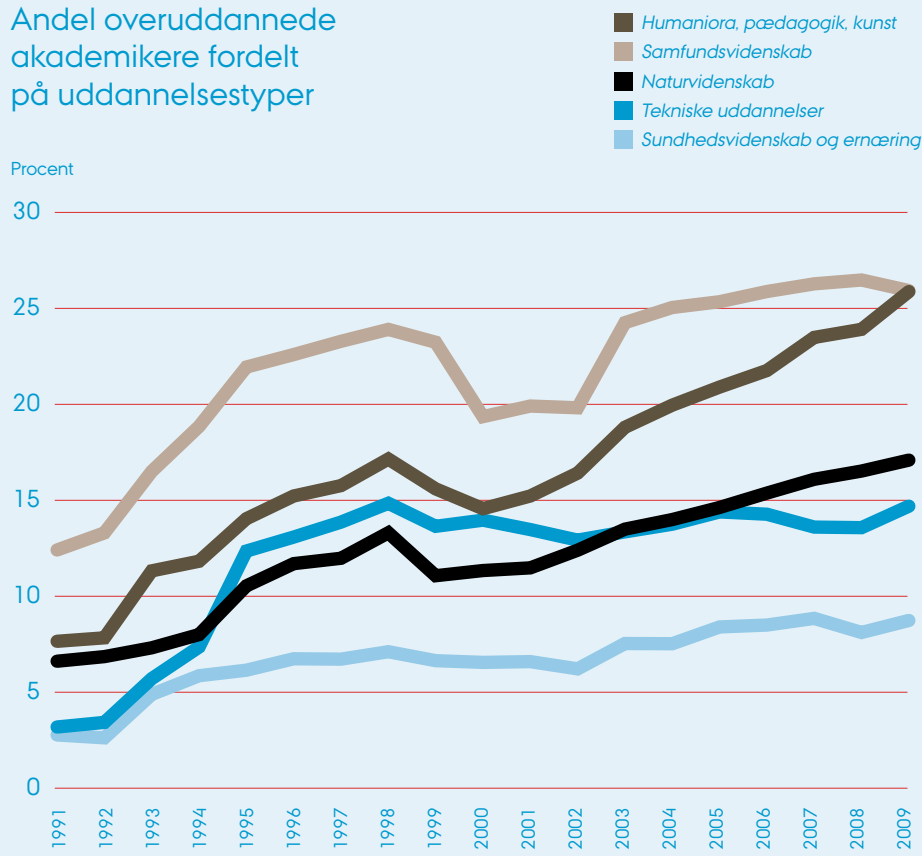
I dag har ca. 20 % akademi-

kere mere uddannelse, end jobbet umiddelbart kræver. Det kan for eksempel være en jurist, der arbejder som ejendomsmægler, eller en cand.mag., der underviser i folkeskolen. En mindre gruppe af de 'overuddannede' akademikere er beskæftiget i job, som ikke matcher deres uddannelse, som for eksempel en ingeniør, der arbejder som taxachauffør.

Kilde: Tænketanken Kraka.

Andel overuddannede akademikere fordelt på uddannelsesstyper

NYT PROJEKT SKAL HJÆLPE EUROPAS ARBEJDSLØSE

lande kortlægge, hvilke tiltag og redskaber der kan bremse arbejdsløsheden i Europa. Fokus er på frivilligt arbejde, og projektet skal give større viden om, hvordan frivilligt arbejde kan hjælpe de regionale myndigheder i indsatsen mod arbejdsløshed og højne livskvaliteten og livsdueligheden hos Europas millioner af arbejdsløse.

Volunteers for European Employment (VERSO) er et stort udviklings- og forskningsprojekt, der er skudt i gang i 2012 og finansieret af EU. Over de næste par år skal forskere og praktikere fra syv europæiske

Fra Danmark er Middelfart Kommune og Aarhus Universitet partnere i projektet. Lektor Niels Rosendal Jensen fra Aarhus Universitet er tovholder på den danske del af projektet.

Læs mere på www.verso.au.dk

begrænse ledigheden ved at øge det offentlige forbrug. De seneste ti år har pilsken i stigende grad vundet frem. Det er blevet den enkeltes ansvar at løse problemet med at komme ud af ledigheden. Og hvis det ikke lykkes, skyldes det en forkert indstilling eller manglende kompetencer, forklarer Niels Rosendal Jensen.

Men i nogle EU-lande er pendulet begyndt at svinge væk fra den liberalistiske arbejdsmarkedspolitik.

»Med finanskrisen er ledigheden oppe over 20 procent i nogle lande. Og så er det ikke politisk muligt at forsvare, at ledigheden er den enkeltes egen fejl,« siger Niels Rosendal Jensen og peger på Frankrig som et land, hvor den nyvalgte præsident Hollande ønsker at skabe beskæftigelse gennem offentlige investeringer.

Protester mod systemet

Niels Rosendal Jensen har tidligere undersøgt, hvordan de studerende på universitetet i Gøteborg ser på deres muligheder for at tage springet fra universitet til beskæftigelse. Mange mener, at universitetet skulle have været bedre til at rådgive dem om job og karriere.

I en række sydeuropæiske lande har reaktionen været kraftigere.

»I Grækenland og Spanien har der været stærke protester, og det har gået voldsomt for sig. De ledige vil ikke stå model til, at det er deres ansvar alene at skaffe sig job. Herhjemme er det foregået mere fredeligt. Det kan man andre sig over, men jeg tror, det er fordi, ledigheden ikke er så høj som i Sydeuropa. Måske fordi der ikke er samme tradition for protester i Danmark.«

Niels Rosendal Jensen siger, at den enkeltes uddannelse er en stor udgiftspost for staten.

Derfor er det vigtigt at finde veje, der kan fremme beskæftigelsen. Han er med i det nye fælleseuropæiske projekt VERSO (Volunteers for European Employment), der i de kommende år skal undersøge mulighederne for at give arbejdsløse mere livskvalitet og et fodfæste på arbejdsmarkedet gennem frivilligt arbejde. Projektet involverer otte regioner i EU. I Danmark er Middelfart valgt ud.

»I stedet for at gå på jobtræningskurser er mulighederne for at få job større ved at møde mennesker med et netværk. De ledige kan nok ikke få job alle sammen, men det kan øge deres livskvalitet og gøre dem mere livsduelige at deltage i frivilligt arbejde. Måske finder vi eksempler på *good practice*, der kan bruges i andre lande.«

Stadigt lavere ledighed

Skal den høje ledighed blandt akademiske dimittender tilskrives finanskrisen, eller er det, fordi akademiske uddannelser ikke giver samme sikkerhed for et godt job som tidligere?

»Finanskrisen er jo et forbigående fænomen, som på et tidspunkt forsvinder. Men det er ikke et forbigående problem, at mange mennesker tilbyder de samme høje kompetencer på arbejdsmarkedet. De troede, at deres uddannelse ville give dem et sikkert levegrundlag, men så ender de med at køre taxa. Det var jo ikke meningen med at tage en uddannelse, men det er en konsekvens af uddannelsesinflationen.«

Selv om ledigheden blandt akademikere er steget kraftigt siden finanskrisen – især blandt nyuddannede – så har akademikere stadig en lavere ledighed end gennemsnittet af befolk-

»Med finanskrisen er ledigheden oppe over 20 procent i nogle lande. Og så er det ikke politisk muligt at forsvare, at ledigheden er den enkeltes egen fejl.«

Lektor Niels Rosendal Jensen

ningen. Ledigheden blandt akademikere ligger på omkring 5 procent, mens ledigheden for hele befolkningen er 8 procent.

»Det kan med andre ord stadig betale sig at tage en akademisk uddannelse.« ■

NIELS ROSENDAL JENSEN

Lektor ved Institut for Uddannelse og Pædagogik og forsker i projektet Volunteers for European Employment (Verso) om frivillige organisationers rolle i bekæmpelse af arbejdsløshed i EU.

3 BUD

PÅ BEDRE EMPLOYABILITY

Sofie og Markus går på samme gymnasium, men de kender ikke hinanden og ved derfor ikke, at de begge overvejer at droppe ud af 2.g. Markus holder tankerne for sig selv, og Sofie har kun talt om dem bag en lukket dør.

Alt for ofte er problemer med uddannelse og studievalg henvist til individuelle samtaler i træffetiden på en studievejleders kontor. Ifølge adjunkt Rie Thomsen fra Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU) ved Aarhus Universitet er der en alternativ måde at hjælpe frustrerede studerende på.

»Jeg har gentagne gange mødt studievejledere, som siger, at den uformelle vejledning er den, der virker bedst. Men når noget er uformelt, betragtes det som intuitivt og ikke som en reflekteret del af den professionelle praksis,« siger hun.

Rie Thomsen har derfor opfundet begrebet 'vejledning i fællesskaber' og forsker i, hvordan det kan udvikles til en konkret metode.

»Det handler om at opsøge mennesker der, hvor de naturligt færdes, og gribe deres spontane henvendelser til at lave en vejledning på stedet, der inddrager fællesskabets ressourcer, så man ikke oplever, at det er ens egen fejl, at man ikke kan klare et studie eller få et job,« siger hun.

Uformel med vilje

Begrebet om vejledning i fællesskaber opstod i forbindelse med Rie Thomsens ph.d.-studium, hvor hun fulgte unge på en højskole og nogle opsagte medarbejdere på en luknings-truet virksomhed. De fik tilbudt vejledning i henholdsvis valg af videregående uddannelse og jobsøgning, men kun få tog imod.

»I Danmark har vi tradition for opsøgende vejledning, men den kan hurtigt blive opfattet som kontrol, og når vejledningen omvendt er frivillig, bliver det ofte til, at vejlederen sidder og venter på, at nogen kommer og har brug for ham eller hende. Det er jo ikke forkert, men undersøgelser viser, at de, der har allermost brug for vejledning, slet ikke dukker op,« siger hun.

1.

Vejledning i fællesskaber

Uddannelsesfrustrationer kan med fordel håndteres i kantinen, hvor elever låner af hinandens erfaringer og gør individuelle problemer til et kollektivt ansvar. Det kræver, at studievejledere iscenesætter spontane møder i elevernes hverdag, siger adjunkt RIE THOMSEN.

»Vejledere ser typisk sig selv som eksperter, der skal have svar på rede hånd, men der findes også viden og muligheder i fællesskaber, som med fordel kan bruges.«

Rie Thomsen kunne til gengæld konstatere, at lærernes vejledning på højskolen var populær, når den foregik i det daglige liv, og på virksomheden var der trængsel ved opslagstavlen i frokoststuen, når vejlederen hængte jobopslag og kursusstilbud op. Det fik Rie Thomsen til at undersøge, hvordan vejledere kan arbejde systematisk med at gøre sig tilgængelige for vejledning.

»Jeg vender det om, så vejlederen er ude blandt dem, det handler om, og skaber en

mulighed for, at man bare falder i snak. Det kan være vejlederen, som altid parkerer tre gader væk for at gå forbi rygerne på fortovet eller tager skolens bagindgang for at være sikker på også at møde lærerne og i øvrigt ankommer i 10-frikvarteret, så der er tid. Den vejleder iscenesætter det uformelle, så det opstår med vilje,« siger hun.

Fra individuel til almen

En anden central pointe i vejledning i fællesskaber er at inddrage kollektivets ressourcer.

»Vejledere ser typisk sig selv som eksperter, der skal have svar på rede hånd, men der findes også viden og muligheder i fællesskaber, som med fordel kan bruges. Man kan for eksempel spørge de omkringstående, om de har lignende overvejelser eller kan hjælpe med gode råd, for måske har Peters far brug for en lærling, men Peter kender ikke Christian og ved derfor ikke, at han vil være maler. Eller måske kan eleverne ikke umiddelbart hjælpe, men når de lytter til hinandens overvejelser, får de mulighed for om to uger at spørge, hvad en anden har tænkt i mellemtiden. De unge får øjnene op for, at andre har det på samme måde eller på helt andre måder, og det er med til at afindividualisere problematikkerne,« siger Rie Thomsen.

Det mener hun er særlig vigtigt i dag.

»Lige nu har vi et arbejdsmarked med dårlige konjunkturer, og individuel vejledning kan let usynliggøre samfundets og det sociale indflydelse på et problem, så den studerende føler sig eneansvarlig for sin situation. Det er veldokumenteret inden for gruppevejledning, at det er en lettelse at opdage, at det ikke nødvendigvis er ens egen skyld, at tingene ikke lykkes,« siger Rie Thomsen og forklarer, at vejledning i fællesskaber kræver mod, empati og evnen til at kunne være til stede og lytte, fordi vejlederen ikke ved, hvad målet er andet end at aktivere fællesskabets ressourcer.

»Men vejledere er vant til at have en professionel fornemmelse for etik og for, hvad en situation kalder på – de er et modigt folkefærd.«

RIE THOMSEN

Cand.mag. i uddannelsesstudier og psykologi og har en ph.d. i karrierevejledning. Rie Thomsen er adjunkt ved forskningsprogrammet for vejledning og

erhvervsuddannelse på Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet.

For en umiddelbar betragtning ser frafaldsstatistikken på landets erhvervsskoler dystre ud, når kun halvdelen af eleverne ender med at få et svendebrev inden for det fag, de begynder på. Det høje frafald forhindrer Danmark i at nå ambitionen om, at 95 procent af en årgang tager en ungdomsuddannelse, men ifølge uddannelsesforsker Peter Koudahl er de typiske løsningsforslag med flere praktikpladser og en mere strømlinet adfærd hos de unge ikke nok. Det handler også om at anskue problematikken mere nuanceret.

»En del af det, der kaldes frafald på erhvervsskolerne, dækker over, at unge afprøver sig selv i forskellige sammenhænge, og det er en helt fornuftig proces i forhold til at finde ud af, hvad man gerne vil være,« siger Peter Koudahl, der er lektor ved Aalborg Universitet og forsker i unges uddannelsesvalg.

Han efterlyser ændringer i de strukturelle og politiske betingelser for erhvervsuddannelserne.

»En del af frafaldsproblemet skyldes systemet selv. Man beder 15-årige om at vælge en erhvervsqualificerende uddannelse, hvilket de ikke har forudsætninger for, fordi mange ikke aner, hvad man kan på arbejdsmarkedet. Der mangler en fleksibilitet, som gør det legalt, at de prøver forskellige ting. De kunne for eksempel få merit på deres fremtidige uddannelse,« siger han.

Problematiske registrering

Cirka fire ud af ti begynder efter folkeskolen på en erhvervsuddannelse for at blive eksempelvis håndværker eller kontorassistent. De skal igennem et grundforløb og derefter et hovedforløb som lærlinge på en arbejdsplads, men 46 procent af eleverne følger ikke den lige vej.

»Man lægger måske ud med at ville være kok og begynder på grundforløbet 'Mad til mennesker' og finder så ud af, at det ikke er noget for én. Så vil man være tømrer og skifter til grundforløbet 'Byg og Anlæg', men det er heller ikke noget, og man ender med noget helt tredje. Det er ikke nødvendigvis dårligt for den unge selv, men hver gang man skifter grundforløb, bliver man registreret som frafalden og kommer til at fremstå som et problem,« siger Peter Koudahl.

Han og en række kolleger har i et stort forskningsprojekt interviewet 120 unge på erhvervsskoler, og det pegede blandt andet i retning af, at op mod halvdelen af eleverne på den merkantile linje aldrig havde haft planer om at færdiggøre uddannelsen med en praktikplads.

»De har måske fået at vide i folkeskolen, at de ikke kan klare gymnasiet, og så tager de to

2.

Nye øjne på frafald

Unge handler fornuftigt og afklarer deres erhvervsvalg, når de shopper mellem forskellige erhvervsuddannelser. Så frafaldsproblematikken kunne mindskes, hvis man politisk tillod større fleksibilitet og gav de unge merit for deres forsøg, siger lektor PETER KOUDAHL.

»En del af frafaldsproblemet skyldes systemet selv. Man beder 15-årige om at vælge en erhvervsqualificerende uddannelse.«

år på hg for at gøre sig klar til at fortsætte på hhx eller hf. De betragter grundforløbet som en selvstændig uddannelse, og det er en helt almindelig vej at gå, som systemet burde tage højde for,« siger Peter Koudahl.

For smal fleksuddannelse

Han kunne ønske, at erhvervsuddannelserne lånte noget af den logik, der gælder i gymnasiet.

»Det attraktive på gymnasiet er blandt andet, at man går i samme klasse, får venner, kærester, holder fester og modnes stille og

roligt, før man tager stilling til, hvad man vil. Jeg forestiller mig ikke, at man skal bruge tre år på afklaring på erhvervsuddannelserne, men det skulle være muligt eksempelvis at afprøve ti uger på et grundforløb eller bruge noget tid på en produktionsskole eller på en arbejdsplads inden uddannelsesvalget, og så skulle man kunne få merit for de dele, man gennemfører, når man træffer sit endelige valg,« siger Peter Koudahl.

Han havde sat sin lid til, at muligheden var indeholdt i den fleksuddannelse, som regeringen barsler med, men det tyder det ikke på.

»Fleksuddannelsen ser efter min mening ud til at være tænkt alt for smal og kun målrettet de unge, som har det allersværest i uddannelsessystemet i stedet for at være et tilbud til alle,« siger Peter Koudahl, der mener, at fleksuddannelsen også kunne have fungeret som en tredje form for ungdomsuddannelse som supplement til gymnasier og erhvervsskoler.

Ansvar for praktikmangel

Fleksibilitet er dog ikke hele løsningen på den høje frafaldsprocent. Peter Koudahl efterlyser også, at man politisk tager ansvar for, at man optager flere, end der er lærepladser til. I dag er der for eksempel cirka 42.000 praktikpladser inden for det tekniske og merkantile område, men 65.000 elever, som hvert år begynder på grundforløbet.

»Det er simpel hovedregning, at der ikke er plads til alle, og det er dybt umoralsk. Det svarer til, at man lader alle begynde i 1.g, og når de skal i 2.g, så er der kun plads til to tredjedele,« siger Peter Koudahl.

»Fra vejledernes side må man bidrage til at fordele eleverne bedre på de enkelte erhvervsuddannelser, men grundlæggende er det et problem, at man beder en konjunkturfafhængig del af uddannelsessystemet om at opfylde 95 procent-målsætningen. Det hænger ganske enkelt ikke sammen, fordi antallet af praktikpladser er bestemt af, om der er god eller dårlig økonomi i håndværksfagene. Man må supplere virksomhedspraktikken på en eller anden måde og opfinde en tredje vej til dem, der ikke passer ind i det nuværende system,« siger Peter Koudahl. >

PETER KOUDAHL

Ph.d. og lektor i unge og ungdomsuddannelser ved Aalborg Universitet, hvor han blandt andet forsker i erhvervsuddannelser og spørgsmål om frafald og fastholdelse.

Kommunikation, kulturformidling, entrepreneurship, undervisning eller undersøgelsesdesign. Et af disse fem emner står på skemaet for alle humanistiske kandidatstuderende, der i efteråret tager hul på deres 3. semester på Aarhus Universitet. Som noget nyt indfører uddannelsesinstitutionen såkaldte profilfag for at stille de kommende humanister bedre i kampen om at få et job.

»Vi har måske nok i for høj grad overladt det til kandidaterne selv at finde ud af, hvad de kunne bruge deres uddannelse til, fordi humaniora tidligere var domineret af dannelsesstakegangen,« siger Arne Kjær, der er leder af Center for Undervisningsudvikling og Digitale Medier på Arts ved Aarhus Universitet.

»Men siden kompetencebegrebet blev indført i universiteternes studieplaner, er der sket en udvikling, og nu handler det om at finde en balance mellem kunnen og viden. Vores ambition med de nye profilfag har været at give de studerende et tilbud i deres uddannelse, så de kan relatere deres faglighed til et større beskæftigelsesområde.«

Cand.mag.ledig er en myte

Humanistiske magistre bliver arbejdsløse. Sådan lyder en sejlivet myte, der senest blev gentaget ved sommerens offentliggørelse af de nye optag på landets videregående uddannelser. Blandt andet arbejdsgiverorganisationen Dansk Industri efterlyste færre studiepladser på fag som filosofi, historie og religionsvidenskab til fordel for flere jurister, økonomer og ingeniører, men ifølge Arne Kjær bygger ønsket på en påstand med modifikationer.

»Myten om ubrugelige humanister er svær at mane i jorden, selvom vi egentlig synes, at der er mange positive tegn på, at den ikke er sand,« siger han.

Arne Kjær henviser til den såkaldte Humanistundersøgelse fra 2007, der analyserede beskæftigelse og karriereveje for færdiguddannede humanister fra seks danske universiteter. Den viste, at kandidaterne kommer hurtigere i job end tidligere, at andelen af ansatte i den private sektor er steget fra en tredjedel i 2001 til cirka halvdelen i 2007, og at de færdiguddannede humanister finder job i nye brancher som medier, IT og konsulentvirksomheder. Ikke mindst beskæftigelsesundersøgelsen har dannet afsæt for de nye profilfag, hvis indhold blandt andet fokuserer på disse beskæftigelsesområder.

»Ud over et politisk pres for at gøre noget ved humanisternes beskæftigelsesfokus, så efterspurgt kandidaterne i undersøgelsen også selv noget mere i deres uddannelser i forhold til de job, de får,« siger Arne Kjær.

3.

Myten om ubrugelige humanister

Aarhus Universitet indfører profilfag med tværfaglige projekter, der ruster kommende humanister til et arbejde. For i dag er viden og dannelse ikke nok, akademikere skal også kunne omsætte deres faglighed i praksis, siger centerleder og lektor ARNE KJÆR.

»Myten om ubrugelige humanister er svær at mane i jorden, selvom vi egentlig synes, at der er mange positive tegn på, at den ikke er sand.«

Valg skærper jobtanker

Hvis man som humanistisk kandidatstuderende på Aarhus Universitet for eksempel vælger kommunikation som profilfag, kan man fremover tage kurser i journalistiske genrer eller i kommunikation med fokus på kultur, politik eller sociale medier. På profilfaget kulturformidling kan man arbejde med design og ledelse af kunst, kreativitet eller kulturarvsforvaltning, og under profilverkskriften 'Organisation og

entreprenørskab' kan man følge kurser i projektledelse, organisationsanalyse eller organisationspsykologi. Ud over undervisningen består det kommende 3. semester i, at de humanistiske kandidatstuderende skal udarbejde et tværfagligt projekt.

»De har deres faglighed med i arbejdet og skal både kunne bruge deres egen faglighed og lade sig udfordre af studerende med andre fagligheder,« siger Arne Kjær, som mener, at orienteringen mod arbejdsmarkedet både træder frem i valget af emner for profilfagene og i kraft af, at de studerende bliver tvunget til at vælge.

»Igen gennem profilfagsforløbet kan de ikke undgå at få en skærpet bevidsthed om, hvad de vil og kan med deres uddannelse, og det kan de bruge, også selvom de ender med at søge job inden for andre områder,« siger han.

Forskerspirer kan læse i udlandet

Profilfagene på Aarhus Universitet har først debut i efteråret 2012, men alligevel har de allerede mødt kritik fra både studerende og undervisere. Kernefagligheden går tabt, når en fjerdedel af kandidatuddannelsen er helliget profilfag, lyder argumentet. Det er Arne Kjær ikke enig i.

»Jeg vil argumentere for, at det at lære sit fag at kende på nye måder og i lyset af andre fag, som du gør i profilfaget, øger din forståelse af kernefagligheden,« siger han.

Arne Kjær mener også, at der stadig er studiemuligheder for de få procent af en kandidatårgang, som ønsker at gå forskervejen.

»Undersøgelserdesign er metodeorienteret og vil kunne bruges af studerende med 4-årigt ph.d.-stipendium, og de kan som alle andre også tage et studieophold i udlandet i stedet for profilfag. så alt i alt synes jeg ikke, man taber noget. Snarere at man vinder ved, at vi begynder at italesætte, hvad man skal kunne som humanist, og ikke blot hvad man skal vide,« siger han. ■

ARNE KJÆR

Cand.scient. i datalogi og kultursociologi, lektor og leder af Center for Undervisningsudvikling og Digitale Medier. Arne Kjær forsker bl.a. i designprocesser og it-understøttelse af læreprocesser, og han har i perioden 2004-11 været prodekan for uddannelse på det tidligere Humaniora.

FRA FAGNØRDER TIL TIME- MANAGERE?

Farvel til evighedsstuderende. Den virkelighed, nye studerende møder på universitetet, skaber i stigende grad time-managere med snævert fokus på at komme fra A til B. Det går ud over den faglige fordybelse og risikerer at spænde ben for det, **der ellers skulle have været Danmarks klogeste generation.**

Af PEDER HOLM-PEDERSEN

Når i omegnen af 30.000 nye studerende ved årets studiestart fylder auditorierne på landets universiteter er de ikke bare nye studerende i den forstand, at de netop er startet på universitetet. Mange af dem vil også komme til at inkarnere en ny type universitetsstuderende.

Det fortæller antropolog Gritt B. Nielsen fra Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU) på Aarhus Universitet, som har undersøgt, hvad de seneste års reformer af de danske universitetsuddannelser betyder for måden, man er universitetsstuderende på i Danmark.

Argumentet for de mange reformer er som så ofte hentet i ideen om globaliseringen, fortæller hun. Universitetet er nemlig for længst

blevet udråbt til en af de vigtigste institutioner, når det kommer til at holde Danmark oven vande i den bølge af globalisering, der skyller ind over alle lande og forener verden i en global konkurrence på viden. Og universiteterne skal ikke blot levere forskning til fakturering. De skal også sikre, at den danske arbejdsstyrke bliver klædt på til fremtidens arbejdsmarked. Globalisering er også uddannelseskamp.

Men ifølge Gritt B. Nielsen kan de danske bestræbelser på at trimme universiteterne til denne uddannelseskamp ende med at undergrave sig selv:

»De mange reformer og justeringer har skabt en universitetsvirkelighed, der på mange måder snarere modarbejder end fremmer udviklingen af nogle af de kvaliteter hos de studerende, som vi normalt peger på som fremtidens løsning, nemlig at de bliver

selvstændige, innovative og risikovillige, at de lærer at lære og forholde sig kritisk i skiftende kontekster.«

Snævert dansk fokus

Employability er ellers det nye store ord, når vi taler uddannelse. Især universitetsuddannelser. Og det handler netop om, at universiteterne skal blive bedre til at rette deres uddannelser imod fremtidens arbejdsmarkeds behov og på den måde øge de færdiguddannede akademikers beskæftigelsesgrad. Det er da heller ikke svært at finde friske eksempler på begrebets centrale placering i universiteternes udvikling, fortæller Gritt B. Nielsen.

Hun peger blandt andet på, hvordan employability er blevet en del af akkrediteringssystemets kriterier, når der skal godkendes nye universitetsuddannelser, hvor det ikke længere er nok, at udbyderne af uddannelsen kan do- >

kumentere, at den faglige kvalitet er i orden. Det skal også dokumenteres, at uddannelsen er relevant for arbejdsmarkedet.

Og i universiteternes nye udviklingskontrakter, der formulerer universiteternes udviklingsmål for de kommende år, er et af målene, at beskæftigelsesgraden for deres kandidatuddannelser skal øges, ligesom der er forslag fremme om at give de uddannelser, der har høj beskæftigelsesgrad, en økonomisk bonus.

»Det store fokus på de studerendes employability ser vi over hele Europa. Det er en del af Bologna-processen. Men som min kollega Laura Louise Sarauw har vist, arbejder vi i Danmark, til forskel fra flere andre lande, med et meget specifikt begreb om employability, hvor vi fokuserer mere snævert på kompetencer og redskaber, der kan oversættes direkte til arbejdsmarkedet,« siger Gritt B. Nielsen.

Det går blandt andet ud over aspekter som demokratisk dannelse og selvstændig problemløsning, som den internationale Bologna-proces ellers også udpeger som en del af svaret på globaliseringen, forklarer Gritt B. Nielsen.

»De danske universiteter er blevet mere professionsagtige i deres tilgang. Det handler om at uddanne til en bestemt type job i stedet for at uddanne studerende, der kan begå sig selvstændigt på et omskifteligt arbejdsmarked.«

Den tankegang smitter af på mange studerende.

»For dem handler det om at lære noget konkret, nogle redskaber, de senere kan bruge og derfor bliver mange studerende også frustrerede, når de ikke umiddelbart kan se, hvad det, de lærer på universitet, helt specifikt skal bruges til,« siger hun.

Brikker i et puslespil

På den måde sætter udviklingen sig konkrete spor i den måde, de studerende forholder sig til læring på, forklarer Gritt B. Nielsen.

Hun skelner mellem det, man i forskningens verden kalder 'inquisitive' og 'acquisitive' læring, hvor inquisitiv læring betegner den nysgerrige og undersøgende læring, der er drevet af en interesse i viden for videns egen skyld. 'Acquisitive' læring derimod er drevet af en mere instrumental tilgang til viden. En forbrugslogik.

»Den acquisitive læring handler groft sagt om blot at bestå sine eksamener og få sit eksamensbevis som man så kan handle med på jobmarkedet. Men hvis man udelukkende fokuserer på eksamensbeviset og på hvad uddannelsen og de enkelte brikker af viden kan bruges til i snæver forstand, ryger tilskyndelsen til selvstændigt og kritisk at forholde sig til den viden, man præsenteres for,« siger Gritt B. Nielsen.

»Vi er gået længere end mange andre lande i vores bestræbelser på at toptune universiteterne og klare os i den globale konkurrence. Men noget tyder altså på, at vi kommer til at **underminere nogle af de kvaliteter, vi egentlig søger at fremme.**«

Antropolog og adjunkt
Gritt B. Nielsen

Det danske ord for 'acquisitive' - det heller ikke særligt mundrette 'akkvisitiv' har i den sammenhæng en meget sigende bibetydning, fortæller hun. Det betyder nemlig en person, der er dygtig til at skaffe nye ordrer eller kunder.

»Det svarer til den studerende, der primært betragter sin uddannelse, som noget, der skal sælge ham eller hende på markedet. Det er uddannelse som den enkeltes investering i egen fremtid,« siger Gritt B. Nielsen.

Den tendens står i modsætning til en mere klassisk forestilling om den studerende, der betragter sit studie som et mål i sig selv, og for hvem dannelse, faglig fordybelse og det faglige fællesskab er det centrale.

Gritt B. Nielsen understreger, at ændringerne i de studerendes syn på uddannelse, ikke er kommet ud af det blå.

»Det er en logik, der ligger i hele måden universitetsuddannelser tematiseres på i dag med fokus på employability, vækst og konkurrence. Det skaber helt naturligt nogle andre forventninger hos de studerende om, hvad en universitetsuddannelse anno 2012 er.«

Og skulle de nye studerende alligevel gå ind til studierne med en mere klassisk forestilling om, at de med universitetsstudiet skal fordybe sig fagligt og blive en del af et fagligt fællesskabs nysgerrige søgen efter ny viden - hvad rigtig mange studerende ifølge Gritt B. Nielsen gør, så møder mange af dem en universitetsvirkelighed, som gør det svært at realisere denne forestilling.

»Der er blevet skabt nogle strukturelle forhold på mange uddannelser, som opmuntrer

og nogle gange næsten tvinger de studerende, til at være og lære på en særlig instrumental måde,« siger hun.

Fra selvstændighed til timemanagement

Et af de forhold, der har ændret sig på studierne og som sætter nye rammer for det at være studerende, er tiden, forklarer Gritt B. Nielsen.

»Går vi bare tilbage til 80'erne var der på mange uddannelser kun to eller tre eksamener i alt. Og du gik først op til dem, når du var klar. Selvstændig faglig fordybelse var kodeordet, og den tog nu en gang, den tid, som den slags tager og skulle ikke forstyrres af faste tidsfrister.«

Men faglig fordybelse kunne også blive til faglig fortabelse, og studierne trække ud - for nogle i det uendelige. Med stadig flere studerende på de danske universiteter blev de lange studietider et samfundsøkonomisk problem. Der måtte gøres noget, og Gritt B. Nielsen forklarer, hvordan uddannelserne over de seneste årtier er blevet brudt op i stadig mindre dele med semestre, moduler, faste tidsfrister, kontrakter og flere små eksamener og opgaver, så de studerende hele tiden holdes til ilden og løbende skal performe og vise deres værd.

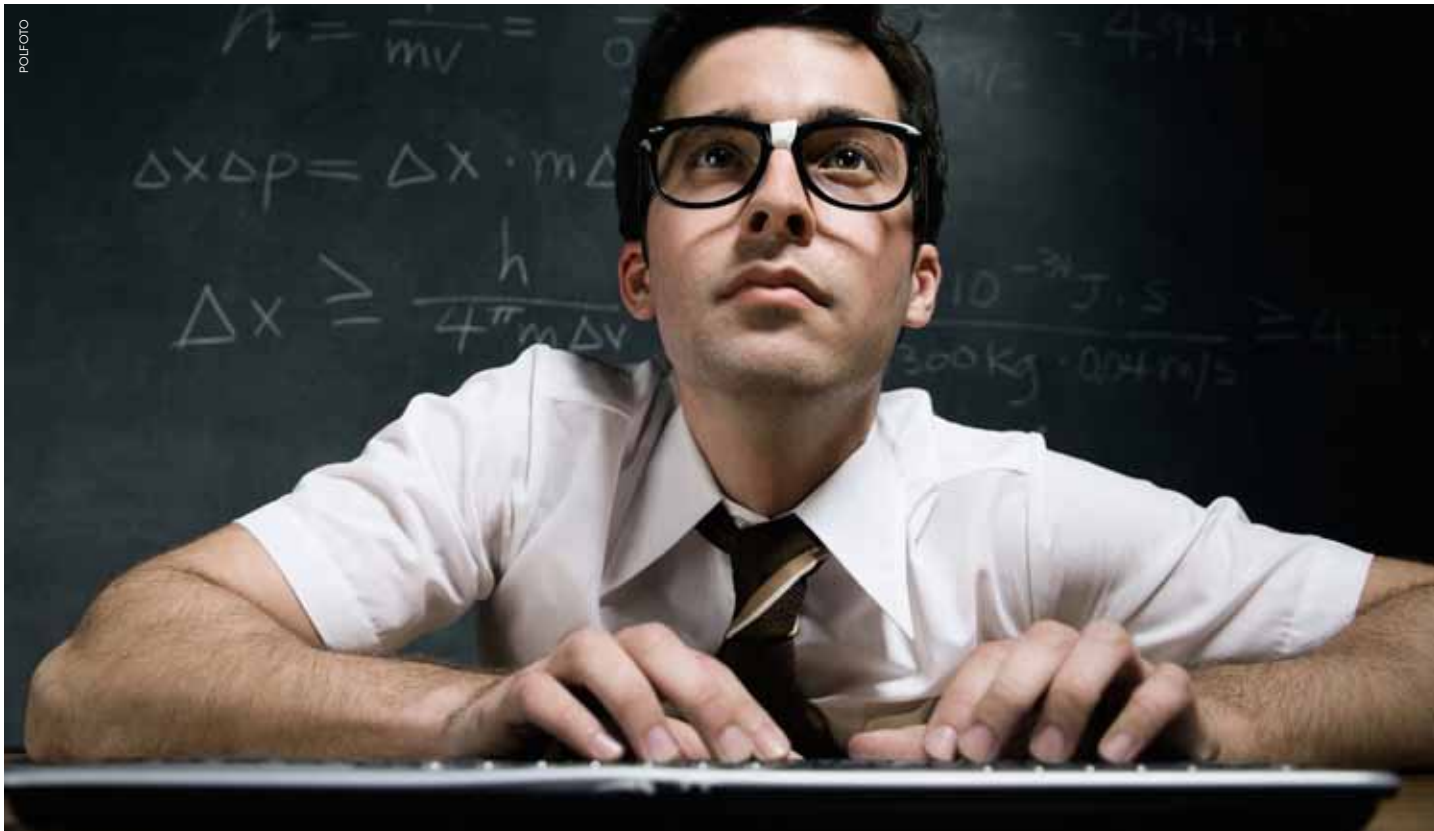
»Tiden bliver så at sige skåret over i mindre og mindre dele og hver lille del bliver fyldt ud med på forhånd definerede kompetencemål med helt specifikke krav om, hvad den enkelte studerende skal lære og kunne til eksamen. Findelingen af tiden er en måde at styre folk på, så de kommer hurtigere igennem systemet,« siger Gritt B. Nielsen.

Hun taler om en ny performanceorienteret hastighedslogik, som nok bringer de studerende hurtigere igennem, men som også sætter det klassiske uddannelsesideal under pres.

»Strukturen lægger ikke just op til, at den studerende nysgerrigt dykker ned i stoffet og selvstændigt og kritisk går på opdagelse og ser, hvilken ny viden, det kan føre med sig. Det er der simpelthen ikke tid til. Den studerendes nysgerrighed og horisont indsnævres til det næste valg og den næste eksamen, der hele tiden er lige om hjørnet,« siger Gritt B. Nielsen og refererer én af de studerende, hun har interviewet i sine undersøgelser. Hun siger om sit studie: »Det er så komprimeret, at vi bliver nødt til at vide, hvad vi skal vide, og vide hvad vi ikke skal vide.«

Gritt B. Nielsen vil ikke tilbage til tidligere tiders løse rammer og ensomme evighedsstuderende, men hun gør opmærksom på, at de nye strukturer har en pris.

»Den selvstændighed, der ligger i, at man som studerende skaber sin egen vej gennem et problemfelt og ikke på forhånd ved, hvor man

ender, og hvad man præcist skal bruge sin viden til, den selvstændighed og kreativitet er under pres i dag,« siger hun.

Det kommer for de studerende nemt til at handle om at tilegne sig et på forhånd veldefineret korpus af viden i en fart. At komme fra A til B hurtigst muligt.

»En af de vigtigste ting, som de studerende lærer i dag er da også time-management. At tilrettelægge deres tid og prioritere stoffet, så de kommer igennem det, de skal kunne til eksamen og ikke 'spilder' deres tid på tilsyneladende unødvendige afstikkere,« siger Gritt B. Nielsen.

Voice er blevet til choice

Et andet forhold, der ifølge Gritt B. Nielsen har ændret sig markant, er de studerendes akademiske frihed.

»Vi taler kun om forskningsfrihed. De studerendes akademiske frihed er totalt fraværende i de aktuelle diskussioner om universiteterne,« siger hun.

Historisk har den akademiske frihed været de studerendes rettighed og pligt til at udfordre og selvstændigt tage stilling til den lærdom, de blev præsenteret for på universitetet. Hos de moderne universitets fader, den tyske filosof Wilhelm von Humboldt, hed det *Lernfreiheit*. Senere kom den akademiske frihed blandt andet til udtryk i studenterbevægelsens opgør med professorvældet, der resulterede i,

at de studerende fik plads i råd og nævn og på den måde fik indflydelse på deres fag.

»Ideen i den akademiske frihed er, at man som studerende indgår i et slags forskningsfællesskab med ret og pligt til at blive hørt i de faglige diskussioner. Det er frihed som aktivt ejerskab til sin uddannelse og sit fag, men den form for frihed forfægtes ikke for alvor af nogen idag. Heller ikke af de fleste studerende selv,« siger Gritt B. Nielsen.

»De ser ikke det fag-politiske engagement som en naturlig del af det at være studerende. For mange er det en ekstra byrde, de hverken har tid eller lyst til at bære.«

I stedet for ejerskab og medbestemmelse har de studerende fået mere frit valg. Frit valg til at sammensætte deres uddannelse, vælge kurser til og fra og give deres mening til kende igennem de mange evalueringer af de enkelte kurser, fortæller Gritt B. Nielsen.

»Sat på spidsen er de studerendes *voice* blevet til *choice*. I stedet for at engagere sig i de faglige diskussioner og påvirke deres studium ad den vej, giver mange blot deres mening til kende ved at vælge noget andet. De stemmer med fødderne,« forklarer hun.

Det øgede fokus på frit valg kan ifølge Gritt B. Nielsen være med til at forstærke tendensen til, at de studerende ser sig selv som forbrugere, og uddannelse og læring, som en vare de skal erhverve sig.

Hun mener ikke, at den akademiske frihed kan reduceres til valgfrihed.

»Spørgsmålet er, om det ikke er tid at få markeret at akademisk frihed traditionelt rummer nogle værdier omkring demokratisk dannelse og selvstændighed, som vi godt kunne have glæde af at opdyrke igen, som et vigtigt supplement til det lidt for snævre begreb om uddannelsernes 'employability',« siger Gritt B. Nielsen, som mener, der generelt har været tale om en slags overkompensation i den danske reformiver.

»Det er jo ikke sådan, at der er en stor skummel masterplan bag den her udvikling. Det er en masse små ad hoc tiltag, der hen ad vejen har resulteret i, at vi på visse punkter er gået længere end mange andre lande i vores bestræbelser på at toptune universiteterne og klare os i den globale konkurrence. Men noget tyder altså på, at vi kommer til at underminere nogle af de kvaliteter, vi egentlig søger at fremme.« ■

GRITT B. NIELSEN

Gritt B. Nielsen er antropolog og adjunkt på Institut for Uddannelse og Pædagogik. Hendes forskning centrerer sig blandt andet om antropologiske studier af policy processer, internationalisering og kommercialisering af videregående uddannelse, og studerendes deltagelse og medbestemmelse.

STOR PRESTIGE- FYLDT BEVILLING TIL UNG FORSKER

Professor MSO Mads Meier Jæger har modtaget en af de meget prestigefyldte ERC Grants fra European Research Council på 10,2 millioner kr. til projektet »Understanding Inter-generational Transmissions: A Cross-Disciplinary Approach«. Bevillingen er en såkaldt »Starting Grant«, som uddeles til unge lovende forskertalenter i Europa.

Projektet, der løber fra 2013 til 2017, skal gøre os bedre til at forstå mekanismerne i social arv. Projektet kombinerer teoretiske perspektiver fra sociologi og økonomi og skal blandt andet analysere, om kulturelle færdigheder og uddannelsesambitioner nedarves fra forældre til børn, og om bedsteforældre, onkler og tanter og andre familiemedlemmer også påvirker unges udvikling og uddannelsesvalg.

NY INTERNATIONAL
KANDIDATUDDANNELSE:

PÆDAGOGISK ANTROPOLOGI & GLOBALISERING

Til september 2013 ser en ny engelsksproget kandidatuddannelse dagens lys på Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet. Uddannelsen henvender sig til studerende med interesse for at udforske spørgsmål om uddannelse, pædagogik og læring i et globalt perspektiv. Uddannelsen tager afsæt i praksisnære etnografiske feltstudier og giver den studerende mulighed for at arbejde med uddannelse og læring på tværs af sproglige, kulturelle og nationale grænser.

Læs mere på kandidat.au.dk

KORT NYT

UDDANNES LÆRERE OG SYGEPLEJERSKER TIL MORGEN- DAGENS TEKNOLOGI?

Der investeres store summer i teknologi på skoler og sygehuse, men hvis vi skal have det optimale ud af disse investeringer, kræver det parate og innovative teknologibrugere. Nye undersøgelser viser, at de studerende på professionsuddannelserne er begejstrede og forventningsfulde over for ny teknologi. Men kan uddannelsesinstitutioner

og arbejdspladser udnytte dette til at udvikle det professionsfaglige arbejde?

Det femårige projekt Technucation har til formål at skabe ny viden om 'technological literacy' – teknologiforståelse – som skal danne basis for udviklingen af uddannelsen af fremtidens lærere og sygeplejersker. Professor MSO Cathrine Hasse leder projektet, som udføres i samarbejde med Teknologisk Institut. I anledning af de nye forskningsresultater afholder forskerholdet bag projektet en midtvejskonference på Nationalmuseet den 4. september.

Læs mere på www.technucation.dk

PH.D.-AFHANDLINGER FRA INSTITUT FOR UDDANNELSE & PÆDAGOGIK

KAMPEN OM TROVÆRDIGHEDEN. FORSKNING I FORMIDLING

Claus Holm

Afhandlingen analyserer, hvordan kravet om forskningsformidling er blevet håndteret gennem de sidste 10 år i Danmark med fokus på troværdig forskningsformidling.

Afhandlingen forsvares
den 7. september

PASSEDE ENGAGEMENT OG (U)BEKVEMME SKOLELIV

Karen Ida Dannesboe

Et studie af børns navigationer mellem skole og familie

Afhandlingen forsvares
den 7. september

PÆDAGOGERS FORMIDLING AF NATUREN I NATUR- BØRNEHAVER

Niels Ejbye-Ernst

Afhandlingen forsvares
den 10. september

FIT FOR WORK – ATTRAKTIV SUNDHED OG SIKKERHED PÅ EN HOSPITALSAFDELING I REGION HOVEDSTADEN

Grete Brorholt

Udgangspunktet for afhandlingen er en interesse for det psykiske arbejdsmiljø på hospitalerne, som opstod i kølvandet på Strukturreformen i 2007.

Afhandlingen forsvares
den 27. september

NÅR REGLER VIRKER MOD HENSIGTEN

Ole Henckel

Afhandlingen handler om internationalisering af videregående uddannelser.

Afhandlingen forsvares
den 4. oktober

Læs mere på edu.au.dk/kalender. Afhandlingerne kan lånes på Danmarks Pædagogiske Bibliotek

LÆRING OG UDVIKLING I DAGINSTITUTIONER

En ny antologi og en konference den 26. september markerer afslutningen på det treårige forskningsprojekt Læring og udvikling i daginstitutioner (LUDVI-projektet). Projektet sætter fokus på, hvordan daginstitutioner kan bryde mønstret for den negative sociale arv ved at udvikle gode læringsmiljøer, som også inkluderer udsatte børn. Delprojekterne belyser fra forskellige vinkler en række aktuelle udfordringer i danske daginstitutioner. Forskerne har blandt andet set på det sproglige læringsmiljø, børns samarbejde og medbestemmelse i pædagogisk tilrettelagte aktiviteter samt udviklingen af pædagogisk faglighed.

EN PROFESSOR TAKKER AF

Professor i musikpædagogik ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet, Frede V. Nielsen, holdt 8. juni 2012 sin afskedsforelæsning om Fagdidaktikkens aktualitet og kunstens nødvendighed. Du kan se forelæsningen og downloade manuskriptet – og i øvrigt se web-tv og læse artikler om musik og pædagogik på temasiden

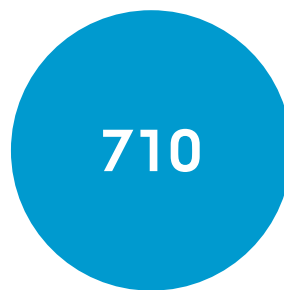
Se mere på <http://edu.au.dk/musik>

DOBBELT SÅ MANGE ANSØGERE – UDDANNELSESVIDENSKAB SLÅR IGENNEM

De nye ansøgertal til Bacheloruddannelsen i uddannelsesvidenskab viser, at uddannelsen nu for alvor er slået igennem – dobbelt så mange ansøgere som i 2010 søgte om optagelse i juli i år. I 2010 søgte **343** uddannelsen, mens tallet i år var på **710** – en stigning på **107 procent** siden uddannelsens start! Studiet har plads til 250 nye studerende – fordelt ligeligt mellem Aarhus og København.

Ansøgere i
2010

Ansøgere i
2012

Hvad har ånden i højskolefællesskabet med sundhed at gøre? Det svarer lektor Karen Wistoft og videnskabelig assistent Mikkel Stovgaard på i den nye forskningsrapport *Meningsfuldt fællesskab – meningsfuld sundhed?*. I rapporten undersøger forfatterne, hvordan ånd er et muligt betydningselement i relation til at leve et sundt liv. Rapporten udkommer i september 2012 af Foreningen for Folkehøjskoler Danmark og Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet.

STORT MOBBEPROJEKT AFSLUTTET – NY ANTOLOGI PÅ VEJ

Det omfattende forskningsprojekt eXbus, Exploring Bullying in Schools er netop afsluttet. Bag projektet står forskere fra Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet, som med forskellige videnskabelige baggrunde har undersøgt, hvordan mobning bliver til, vedligeholdes og måske ophører igen. Projektet har været i gang siden 2007 og er støttet af Trygfonden. Projektets resultater formidles i efteråret 2012 i en antologi.

Læs mere på www.eXbus.dk

FORSKERE SÆTTER SPOT PÅ BØRNELIVET I GHETTOEN

Til oktober afslutter en gruppe forskere fra Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet, forskningsprojektet 'Børneliv i ghettoen'. Projektet fokuserer på socialt udsatte børn, der vokser op i ghettolignende boligområder. Med afsæt i de fysiske rum, hvor børn lever deres barndomsliv i dagens moderne samfund, sætter forskerne fokus på daginstitutionen og det pædagogiske personales arbejde med udsatte børn. Forskerne følger børn og personale i deres hverdagsliv med henblik på at udvikle ny viden om, hvordan daginstitutioner i ghettolignende boligområder arbejder aktivt og målrettet med socialt udsatte børn og deres forældre. Forskerne bag projektet er lektor Kirsten Elisa Petersen, lektor og projektleder Niels Rosendal Jensen.

Projektet er finansieret af FOA's pædagogiske udviklingsfond, PUF.

Læs mere på edu.au.dk/forskning/projekter/boerneliv-i-ghettoer

HVAD VIL DU VIDE?

På hjemmesiden for Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet, finder du videoforelæsninger, web-tv, artikler og andet materiale om aktuelle temaer inden for pædagogik, læring og uddannelse.

Se mere på <http://edu.au.dk/tema>

I hvert nummer stiller Asterisk skarpt på et aktuelt forskningsprojekt fra Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet. Denne gang handler det om projektet **LUDVI – Læring og Udvikling i Daginstitutioner**, som efter flere års forskning runder af.

PÆDAGOGERS ENGAGEMENT KAN BRYDE SOCIAL ARV

Er daginstitutionen en ressource eller en risikofaktor for børns sproglige udvikling? Et netop afsluttet forskningsprojekt peger på, at påvirkningen kan gå begge veje, men særligt institutioner med mange udsatte børn risikerer at forstærke den negative sociale arv. Hvis pædagoger skal bryde mønsteret, *kræver det en målrettet pædagogisk indsats med engagement og nærvær.*

Af MATHILDE WEIRSØE

For nylig var jeg sammen med en dreng på otte år, og så kom jeg til at bruge ordet *ivrig*. 'Hvad betyder det?' spurgte han. Det forklarede jeg ham så. Men tænk, at jeg skal være den første, der lærer ham, hvad *ivrig* betyder,« siger Charlotte Ringsmose, der er professor MSO ved Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet. Hun forsker i børns udsathed med baggrund i neuropsykologi og er også optaget af børns sproglige udvikling. Sammen med ph.d.-stipendiat Lone Svinth står hun i spidsen for det netop afsluttede forskningsprojekt *Læring og udvikling i daginstitutioner* (LUDVI-projektet), hvor en række forskere stiller skarpt på udsatte børns muligheder for

at lære og udvikle sig i daginstitutioner. Med baggrund i projektet er de aktuelle med en ny antologi.

»LUDVI-projektet sætter fokus på, hvordan daginstitutioner kan bryde mønsteret for den negative sociale arv ved i højere grad at udvikle gode læringsmiljøer, som også inkluderer udsatte børn. Med det for øje belyser delprojekterne fra forskellige vinkler en række aktuelle udfordringer i danske daginstitutioner,« fortæller Lone Svinth. Forskerne har blandt andet set på det sproglige læringsmiljø, børns samarbejde og medbestemmelse i pædagogisk tilrettelagte aktiviteter og udviklingen af pædagogisk faglighed.

Daginstitutioners kvalitet er afgørende

Måske kunne den føromtalte otteårige dreng have været bedre sprogligt rustet i dag, hvis

»Flere steder hørte jeg pædagogerne fra de belastede institutioner sige: Det kan vi ikke med vores børn. Det er en ærgerlig indstilling, og det vidner om, at der er brug for et helt nyt blik på udsatte børn.«

Professor Charlotte Ringsmose

der havde været større pædagogisk opmærksomhed på hans sproglige udfordringer tidligere i livet. Her kan sprogscreeninger i børnehaven være et vigtigt redskab i arbejdet med udsatte børn, men, påpeger forskerne, sprogscreeninger skal følges op af en aktiv, sprogstimulerende pædagogik, der sætter læring og udvikling på dagsordenen. Og netop børns sproglige udvikling er omdrejningspunkt i det delprojekt, Charlotte Ringsmose står bag – *Kvaliteter ved det sproglige læringsmiljø i børnehaven*.

»Det er vigtigt at få taget hånd om børn med sproglige vanskeligheder i en tidlig alder – dels fordi sproget er nøglen til leg og socialisering med andre børn og voksne, og dels fordi den sproglige udvikling er en klar indikator på barnets fremmelighed – eller mere trist: hvor tilbagesat barnet er i forhold til normen.

Nogle institutioner gør det godt, og dem skal vi lære af. Men andre steder ser det noget mere dystert ud. Påvirkningen kan nemlig gå begge veje, dvs., institutionen kan både være en ressource og en risikofaktor i forhold til børnenes læring og udvikling. Derfor er kvaliteten af daginstitutionen afgørende,« siger Charlotte Ringsmose.

Forstærker den negative sociale arv

Forskerne besøgte syv institutioner i en dansk kommune, og de så bl.a. på ledelsens arbejde og andelen af uddannede pædagoger i institutionen. De undersøgte også, hvorvidt der blev arbejdet struktureret med målsætninger og planlægning i det daglige pædagogiske arbejde. Desværre måtte de erkende, at de belastede institutioner, med mere end 50 procent børn fra ressourcetsvage familier, i alt

for høj grad reproducerede frem for at bremse den negative sociale arv.

»Flere steder hørte jeg pædagogerne fra de belastede institutioner sige: Det kan vi ikke med vores børn. Det er en ærgerlig indstilling, og den vidner om, at der er brug for et helt nyt blik på udsatte børn. Vi skal se dem som børn med ressourcer frem for problembørn,« siger Charlotte Ringsmose.

Kun én institution skilte sig positivt ud ved at bryde mønsteret mellem social arv og sproglig udvikling. Det interessante for forskerne var så at finde ud af hvorfor.

»Vi fandt ud af, at man i den pågældende institution arbejdede struktureret og reflekteret og tænkte læreplanerne ind i det pædagogiske arbejde, samtidig med at ledelsen hele tiden holdt personalet fast på de fælles pædagogiske mål. Her havde man blik for mulighederne i >

»En pædagog fortalte, at det havde været en rigtig god dag, for børnene havde slet ikke haft brug for hende. De var bare optagede af deres egen leg, og det krævede slet ikke hendes involvering.

Set med mine øjne er den indstilling helt katastrofal.«

Professor **Charlotte Ringsmose**

de små øjeblikke og for, hvordan aktiviteterne kunne organiseres, så de øgede voksenkontakten og dialogen mellem børn og pædagoger. De gik aktivt ind i børnenes leg og understøttede legen, og samtidig havde de øje for, hvad der foregik mellem børnene,« siger Charlotte Ringsmose og kommer med et eksempel på, hvordan forskellen på de institutioner, der bryder den sociale arv, og dem, der ikke gør, kommer til udtryk i praksis.

»I forbindelse med en temauge om indianere havde den institution, der generelt skilte sig positivt ud, pyntet op med tipier, fjer og andet indianerudstyr, og alle børn og pædagoger deltog aktivt og levede sig ind i aktiviteterne. Det var tydeligt at se, at børnene havde det sjovt, og at de fik meget ud af det rent læringsmæssigt. En af mine kolleger undersøgte så en af de andre institutioner, der også havde haft temauge. Her var stemningen anderledes flad, og der stod halvtomme glasmontrer på gangen, der symbolsk vidnede om det manglende overskud og engagement, der hvilede over institutionen,« fortæller Charlotte Ringsmose.

Engagement og nærvær er kernen

Forskerne blev hurtigt klar over, at det grundlæggende handler om pædagogernes engagement og nærvær. Og så er det vigtigt, at aktiviteterne er meningsfulde for børnene. Derfor er sætningen *Dig og mig om noget* en ledetråd i forskningsprojektet. Desværre overlades børnene alt for ofte til sig selv, konstaterer Charlotte Ringsmose.

»En pædagog fortalte, at det havde været en rigtig god dag, for børnene havde slet ikke

haft brug for hende. De var bare optagede af deres egen leg, og det krævede slet ikke hendes involvering. Set med mine øjne er den indstilling helt katastrofal, idet den vidner om manglende engagement og nærvær fra pædagogens side. Men desværre tyder det på, at den indstilling er ret udbredt,« siger Charlotte Ringsmose og peger på, at løsningen ikke nødvendigvis er bedre normeringer i form af flere pædagoger i de belastede institutioner.

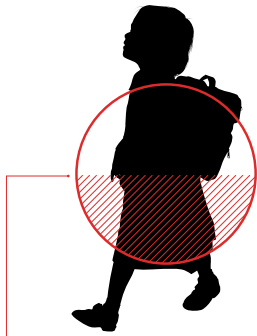
»Tendensen er desværre, at man i institutioner med stor koncentration af ressourcetsvage børn også har en uhensigtsmæssig kultur, der ikke befordrer en pædagogik, der kan stimulere børnene – særligt ikke de udsatte. Og den kultur skal ændres hurtigst muligt,« siger Charlotte Ringsmose.

I øjenhøjde med børn

Ph.d.-stipendiat Lone Svinth efterlyser ligesom Charlotte Ringsmose engagerede pædagoger og ledere, der sammen reflekterer over og udvikler rammer for pædagogisk tilrettelagte aktiviteter, der sikrer *alle* børn gode læringsmuligheder. Hendes delprojekt har fokus på børns læring og deltagelse i pædagogisk tilrettelagte aktiviteter, og hun ser et klart behov for, at pædagogerne bliver bedre til at reflektere over og udvikle et lærerigt samspil med børnene, som i højere grad baserer sig på børnenes perspektiv og interesser.

»Der opstår nogle gode læringsmuligheder i de pædagogisk tilrettelagte aktiviteter. Men hvis ikke pædagogerne sikrer, at alle børn bliver del af disse muligheder, så efterlader det

DAGINSTITUTIONEN GØR EN FORSKEL

Internationale studier viser, at daginstitutioner påvirker børnenes sproglige, kognitive og sociale kompetencer med op til **50 procent** af barnets samlede udvikling. Det betyder, at daginstitutionen kan gøre en væsentlig forskel for børns læring og udvikling. Vel at mærke kan den udgøre en ressource eller en risikofaktor, afhængigt af i hvor høj grad pædagogerne formår at stimulere børnenes læring og udvikling – særligt de udsatte børn fra ressourcetsvage hjem.

Sådan gjorde forskerne bag delprojektet *Kvaliteter ved det sproglige læringsmiljø i børnehaven*

• **Forskerne** tegnede et socialt kort over alle daginstitutioner i en dansk kommune, så de vidste, hvilke institutioner der havde flest børn med svag familiemæssig baggrund – målt på forældrenes uddannelsesniveau, job, indkomst osv. Heraf

valgte de syv institutioner ud – fem med over 50 procent børn fra ressourcetsvage hjem og to, hvor andelen af børn fra ressourcetsvage hjem udgjorde mindre end 50 procent.

• **Projektet** tog udgangspunkt i sprogscreeninger af treårige børn med sproglige vanskeligheder i de syv udvalgte institutioner. I undersøgelsen har forskerne sammenholdt sprogscreeninger af treårige børn fra forskellige institutioner og korrigeret dem for socioøkonomiske faktorer – så tallene er sammenlignelige.

• **På** baggrund af de korrigerede sprogscreeninger har forskerne undersøgt, hvilke forhold der har betydning for kvaliteten af det sproglige læringsmiljø i institutionerne.

• **Professor** MSO Charlotte Ringsmose har gennemført undersøgelsen i samarbejde med sine forskerkolleger adjunkt i udviklingspsykologi Ditte Winther-Lindqvist og professor Peter Allerup, der har stået for den statistiske del.

Læs mere om LUDVI-projektet på edu.au.dk/ludvi

Læs mere om de enkelte projekter i antologien *Læring og udvikling i daginstitutioner* af Lone Svinth og Charlotte Ringsmose (red.). Bogen er netop udkommet på Dansk Psykologisk Forlag.

Det fandt forskerne ud af

• **Børns** familiebaggrund skal tænkes ind som en væsentlig ressource dimension. I tilfælde af lav socioøkonomisk status kalder det på højere kvalitet i andre ressource dimensioner, hvis børnene skal udvikle et optimalt sprog. Det gælder bl.a. personalets og ledelsens ressourcer samt kvaliteten af det sproglige læringsmiljø.

• **Institutionerne** har lige adgang til de samme kvantitative ressourcer, dvs. samme antal pædagoger, materiale, penge osv. Familiebaggrund er en ressource – og de kan begge have en negativ eller positiv indflydelse på barnets sproglige udvikling.

• **Resultaterne** peger på, et de belastede institutioner

med mere end 50 procent børn fra ressourcetsvage familier i alt for høj grad reproducerede frem for at bremse den negative sociale arv.

• **Kun** i én ud af de fem institutioner, der har mere end 50 procent børn fra svag økonomisk hjemmebaggrund, viser børnene alderssvarende sproglige resultater. Denne institution har altså formået at bryde mønstret mellem social arv og sproglig udvikling.

• **Denne** institution har de samme ressourcer til rådighed som de øvrige fire institutioner og samme andel af udsatte børn. Forskellen ligger derfor i kvaliteten af den pædagogik, der arbejdes med i institutionen – målt på pædagogiske aktiviteter og sprogligt læringsmiljø.

• **Et** godt sprogligt læringsmiljø er betinget af dialog og nærvær mellem børn og voksne. Det kræver fokus på de små øjeblikke med mulighed for nærkontakt samt en villighed til og praksis for at gå aktivt ind i børnenes lege og facilitere og assistere og samtidig have øje for, hvad der foregår mellem børnene.

gang på gang de udsatte børn udenfor. Det vil ofte være de samme børn, der gang på gang bidrager til de igangværende aktiviteter og derved gør sig erfaringer med at blive lyttet til og se deres ideer folde sig ud i praksis. Udsatte børn er ofte mere tilbageholdende, og de har ikke de samme muligheder for at bidrage til aktiviteterne. De er derfor afhængige af, at pædagogen understøtter deres deltagelsesmuligheder. Det kan pædagogen bl.a. gøre ved at medtænke barnets kulturelle baggrund eller dets interesser i de aktiviteter, hun sætter i gang,« forklarer Lone Svinth.

Læring på barnets præmisser

Forskerne bag LUDVI-projektet arbejder ud fra et læringsbegreb, der er tilpasset børn i daginstitutioner. Og det adskiller sig væsentligt fra det curriculumorienterede læringsbegreb, vi kender fra skolen.

»Læring sker hele tiden og overalt. Det centrale er, at pædagoger bliver bevidste om deres bidrag til læringsmiljøet ved bl.a. at reflektere over det samspil, de har med børnene i pædagogisk tilrettelagte aktiviteter. Hvis man reducerer læringsforståelsen til overførelse af

viden fra eksperten, den voksne, til barnet, overser man fuldstændigt barnets behov,« siger Lone Svinth.

Hun er bekymret over, at læring i daginstitutioner alt for ofte bliver forbundet med skoleartefakter – tal og bogstaver, disciplinering og det at sidde stille.

»Det er problematisk, at nogle institutioner uden videre tager skolens læringsforståelse til sig, for det kan faktisk have den modsatte effekt, hvor børns nysgerrighed og videbegær bremses af krav og forventninger, som de har svært ved at honorere,« siger Lone Svinth.

Charlotte Ringsmose er enig. Det er en hel anden form for læring, der er i fokus i LUDVI-projektet – nemlig den læring, der foregår hele tiden, og som voksne kan stimulere, fx når de læser højt og lader børnene afbryde og stille spørgsmål.

»Der skal være en dialog om noget meningsfyldt, og det handler ikke blot om at stille et spørgsmål og få et svar, og så stille et nyt spørgsmål og få et nyt svar. Vi skal dagligt invitere børnene til at prøve sproget af, fx gennem rim, rytmer og remser. Vi skal være opfindsomme – bygge maskiner og robotter og

lade børnene være medudviklere. Det lægger en solid grobund for, at de om nogle år bliver klar til skolens læringsbegreber og alt det, der følger med,« siger Charlotte Ringsmose. ■

LONE SVINTH

Ph.d.-stipendiat ved Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet. Hun er ved at færdiggøre sin ph.d.-afhandling om børns læring og deltagelse i pædagogisk tilrettelagte aktiviteter. Hun indgår i LUDVI-projektet og er medredaktør af antologien *Læring og Udvikling i daginstitutioner*.

CHARLOTTE RINGSMOSE

Professor MSO ved Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet. Hun står i spidsen for LUDVI-projektet, hvor hun bl.a. bidrager med et forskningsprojekt om sproglige læringsmiljøer i daginstitutioner.

HVAD OPTAGER FORSKEREN?

Den ensomme forsker i elfenbenstårnet hører fortiden til. I dag skal forskerens viden ud i verden til dem, den berører. Men hvad berører forskeren? **Asterisk ser i hvert nummer nærmere på en forskers metier.**

»ALLE MENNESKER VIL NOGET I LIVET«

Lektor og klinisk psykolog CHARLOTTE MATHIASSEN er optaget af at **forstå mennesker i udsatte positioner i samfundet**. Senest har hun været en del af et omfattende mobbeprojekt og undersøgt, *hvordan mobning tilbage i barndommen præger voksenlivet*.

Fortalt til MATHILDE WEIRSØE

MINDER OM MOBNING

I de seneste år har jeg været en del af forskerteamet bag projektet eXbus (*Exploring Bullying in Schools, red.*). Under ledelse af professor Dorte Marie Søndergaard har forskerteamet undersøgt forskellige sider af mobning. Mit bidrag har været at undersøge, om – og i givet fald hvordan – mobning tilbage i barndommen trækker spor op gennem livet. Sammen med min kollega Eva Silberschmidt Viala har jeg villet finde frem til, hvordan mennesker, der er blevet udsat for mobning i deres barndom, håndterer deres erindrede mobbeerfaringer og lever med dem i deres voksenliv.

Vi har foretaget en lang række interview med voksne mennesker i alle aldre. For nogle ligger mobbeoplevelsen mange år tilbage, og derfor er erindringen om mobning ikke nødvendigvis en direkte afspejling af det, som rent faktisk hændte i fortiden. Konkrete situationer, den enkeltes befindende i dag og forestillinger om fremtiden kan for eksempel influere på erindringen. Imidlertid er det den måde, hvorpå erfaringerne fra dengang giver mening og får betydning for den enkelte i dag, der er central i vores forskning – ikke hvorvidt erindringen er fuldstændig sand.

Ingen af de mennesker, vi har talt med, er svært traumatiserede eller invaliderede af deres erfaringer. Men nogle af dem giver udtryk for, at de har nogle erindringsspor – traumer, om du vil – der bliver levende i særlige situationer.

Eksempelvis fortalte en af interviewpersonerne, at når han i dag kommer ind i en togkupé, kan han pludselig blive grebet af angst, hvilket han så kobler til oplevelser med flere gange at være blevet udsat for mobning i netop en togkupé. Det er et udtryk for, hvordan mobning kan trække spor gennem livet. Andre beskriver angst eller en indædt bitterhed over for dem, der i sin tid mobbede dem.

Men når det er sagt, så viser vores forskning også, at personer, der blev mobbet i deres skoletid, sagtens kan have succes både privat og karrieremæssigt, samtidig med at der i visse sammenhænge kan opstå situationer, hvor barndommens oplevelser dukker op igen. Flere beskriver også, at deres mobbeerfaringer har givet dem et særligt socialt gehør. Andre gav udtryk for, at de i dag ikke kan klare, hvis de oplever, at andre har det skidt. Så føler de en spontan trang til at gribe ind. På den måde kan nogle altså bruge deres erindrede mobbeerfaringer konstruktivt og gøre en forskel for andre. Men det er vigtigt at slå fast, at uanset hvilken betydning mobningen har i dag, så ville de alle helst have været deres mobbeerfaringer foruden.

LIVET I FÆNGSLET – OG EFTER

Min interesse for livet i fængslerne går år tilbage. Det er mig magtpåliggende at betragte fanger som mennesker, også selvom de har begået kriminelle handlinger. Det menneskesyn har altid drevet både min praksis og min forskning. Jeg forstår alle mennesker som nogle, der på den ene eller anden måde vil noget i livet.

Tilbage i 1999-2000 arbejdede jeg som klinisk psykolog for kriminalforsorgen. Herefter skrev jeg ph.d.-afhandling om mandlige langtidsfangers perspektiv på deres tilværelse i fængslet og i overgangen fra fængselslivet til en tilværelse uden for fængslet. Derpå blev jeg ansat som forsker i den norske kriminalforsorg. Da jeg blev ansat på Danmarks Pædagogiske Universitet (nu Institut for Uddannelse og Pædagogik), planlagde jeg i samarbejde med kriminalforsorgen en undersøgelse af forholdene for de kvindelige danske fanger i danske fængsler. Vi har ikke noget rent kvindefængsel i Danmark. Kvindelige fanger udgør en numerisk minoritet sammenlignet med mandlige fanger – ca. 4-5 procent af den samlede fangebefolkning. Undersøgelsen fokuserede bl.a. på kønsblandet afsoning, sådan som vi har det i Danmark, og i den forbindelse hvad kvinderne erfarede og mente om

MENNESKET BAG TREMMERNE

For Charlotte Mathiasen er det vigtigt at betragte fanger som mennesker, der vil noget i livet. Hun har bl.a. arbejdet som psykolog i Anstalten ved Herstedvester, hvor hun ofte fik skabt en god kontakt til fangerne.

at afsone sammen med mænd. Nogle boede endda på samme afdeling som mændene.

I løbet af projektet interviewede jeg indsatte kvinder i fire danske fængsler. Hovedparten af dem ville gerne deltage og dele deres tanker og overvejelser med mig, hvilket gav mig adgang til deres ofte gribende livshistorier. Nogle har haft en nogenlunde tilværelse, men mange har en meget »tung bagage« med, for eksempel stofmisbrug, vold og voldtægt.

Overordnet er min pointe med undersøgelsen at sætte køn på dagsordenen og sætte spørgsmålstegn ved, om det fungerer godt nok med den kønsblanding, vi har i fængslerne i dag. Derudover præsenterer undersøgelsen nogle konkrete anbefalinger, bl.a. at fængselshverdagen med fordel kan fokusere på flere målrettede aktiviteter. Den berører også, at uddannelse og relevant arbejdsstræning og jobmuligheder er centralt, hvis kvinderne skal have en rimelig chance for at klare sig i livet efter fængslet. Endelig er det nødvendigt med forskellige former for behandlingstiltag, og her er man nu i gang med at opkvalificere personalet i fængslerne.

FORSKNING I ØJENHØJDE

Jeg har med interesse fulgt debatten i forlængelse af Børnerådets formand Lisbeth Zornig

Andersens bog og filmen om hendes liv. Hun er støtteperson for moren fra Brønderslevsagen og besøgte hende i fængslet, og da jeg læste om det, kom jeg til at tænke på beretninger, jeg hørte fra nogle af de mandlige fanger, jeg i sin tid mødte som psykolog i Anstalten ved Herstedvester. Det var til tider ret barske beretninger om voldsomme handlinger og overgreb, og det var noget af en mundfuld overhovedet at rumme det. Men ofte fik jeg skabt en god kontakt til dem, og det kunne være meget vanskeligt at begribe, at det menneske, jeg sad over for, havde gjort noget så voldsomt, som han vitterlig havde.

Min pointe er, at vi ikke må gøre den juridiske dom over den strafbare handling til en fordømmelse af hele personen. Gør vi det, er der intet håb om forandring tilbage. Det har altid været en rød tråd gennem min forskning ikke at løsrive forståelsen af fangerne fra en indsigt i deres liv og omgivelser. Jeg søger netop at begribe, hvordan mennesker bliver til og handler i tæt sammenhæng med de samfundsstrukturer, livsbetingelser og kår, de vokser op i, lever i og udvikler – og til tider afvikler – sig i.

Som klinisk psykolog og forsker har jeg ofte været optaget af at forstå mennesker i udsatte positioner i samfundet. Jeg har lært, at det ikke nytter noget at tage udgangspunkt i mit eget middelklasse-værdisæt om det »rigtige«

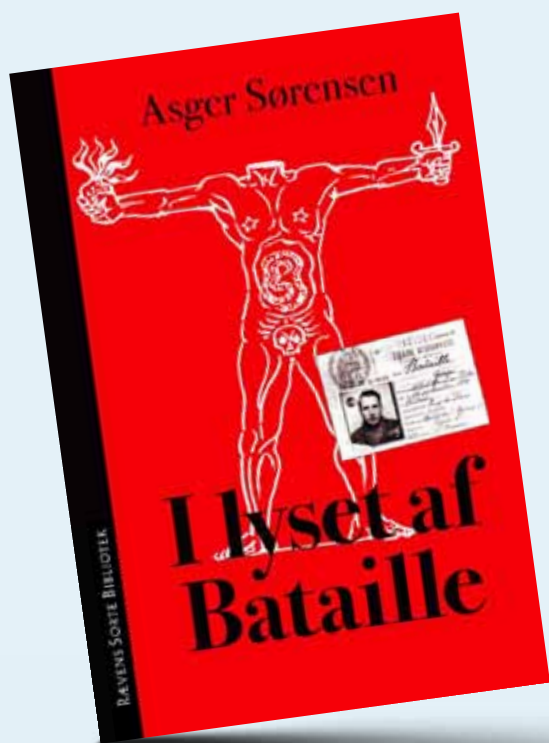
liv. Det handler om at møde folk i øjenhøjde – også når det, vi ser, er grimt og vækker stærke følelser og foragt. Hvis vi vil have kontakt med mennesker, der lever i det, som Zornig har beskrevet som det »normløse Underdanmark«, så skal vi møde dem med forståelse for, at det liv, de lever, langt hen ad vejen er det bedste, de har kunnet præstere. Det er vi nødt til for overhovedet at få adgang til deres tilværelser og for at opbygge den tillid, der er nødvendig, hvis vi skal hjælpe dem til at ændre noget i deres liv. Det har Zornig også fat i, og jeg synes hendes ideer om, hvordan man kan få adgang til at hjælpe udsatte familier, er både tankevækkende og inspirerende. ■

CHARLOTTE MATHIASSEN

Autoriseret klinisk psykolog, ph.d. og lektor ved Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet. Hun har forsket i både mandlige og kvindelige fangers afsoningsforhold i danske fængsler samt i overgangen mellem fængselsliv og tilværelsen efter afsoning. Hun er med i forskerteamet i eXbus – et stort forskningsprojekt om mobning (www.eXbus.dk).

NYE BØGER. MODTAGET PÅ REDAKTIONEN

I LYSET AF BATAILLE

Asger Sørensen

Forfatteren, der er filosof, etikker og lektor ved Aarhus Universitet, har – i anledning af 50-året for den kontroversielle franske filosof, sociolog og forfatter Georges Batailles død – samlet og nyskrevet en række artikler, som har resulteret i en omfattende monografi med både filosofiske og sociologiske aspekter af Bataille.

RAEVENS SORTE BIBLIOTEK

PÆDAGOGISKE TEORIER

Jens Rasmussen (red.)

Bogen præsenterer teorier om og for pædagogisk praksis. Teoriene

fremstilles med henblik på at være befordrende for forståelsen af pædagogiske forhold og for handling i pædagogiske sammenhænge. I denne 5. udgave er en række artikler revideret, og udgaven er udvidet med nye artikler om bl.a. skoleledelse, undervisningsdifferentiering, blended learning og anerkendende pædagogik.

BILLESØ & BALTZER

SOCIOLOGISK LEKSIKON

Steen Nepper Larsen og

Inge Kryger Pedersen (red.)

Dette alfabetiske opslagsværk er det første af sin art og omfang på dansk og indeholder mere end 2.500 opslag fra »abduktion« til »årsagssammenhæng«. Opslagene varierer i længde – fra korte, koncise definitioner til omfattende beskrivelser af sociologiens grundbegreber, undersøgelsesområder, metoder, videnskabsteori og betydningfulde teoretikere.

HANS REITZELS FORLAG

FANKULTUR OG FANFIKTION

Anne Petersen

Fankultur er ikke blot forbeholdt nørder, men er blevet mainstream. Bogen behandler fanfiktionens betydning for unges identitetsdannelse og hverdagskultur samt fanforskningens historie og begreber.

VIASYSTIME

LEG OG FÆLLESSKABER PÅ DØGNINSTITUTIONER

Kirstine Christy Lindgaard

Forfatteren belyser, hvad det pædagogiske personale på døgninstitutioner kan gøre for at arbejde udviklingsorienteret på børnenes præmisser. Bogen er et inspirationskatalog for beslutningstagere og ansatte på døgninstitutioner. Fokus er på døgninstitutionernes mange muligheder, ikke mindst børnenes fællesskab.

FRYDENLUND

MINDFULNESS FOR BØRN OG UNGE

Sabrina Justesen Leoni

Bogen giver en introduktion til begrebet 'mindfulness', og det søges forklaret, hvordan mindfulness er blevet indarbejdet i den vestlige verdens interventionsstrategier. Herudover er der eksempler på konkrete øvelser og lege, der kan integreres i en terapeutisk praksis.

DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

PSYKOLOGISK ILT I PÆDAGOGISK OG ORGANISATORISK ARBEJDE

Jan Tønnesvang og Maria S. Ovesen

Bogen handler om at bygge bro mellem teori og praksis og tager afsæt i den integrative selvspsykologi, der beskæftiger sig med menneskers grundmotivation, kvalificerede selvbestemmelse og behov for psykologisk ilt i dannelsen af en meningsfuld tilværelse.

FORLAGET KLIM

SOCIAL LÆRING I ARBEJDSLIVET

Cecilie K. Moesby-Jensen

Forfatteren beskriver og analyserer sammenhænge mellem social læring, sociale interaktionsprocesser og organisationsforandringer og kommer på baggrund heraf med forslag til, hvordan sociale læringsprocesser kan fremmes og effektiviseres på kurser og i organisationer.

HANS REITZELS FORLAG

GYLDENDALS METODEHÅNDBOG

Hans Jørgen Kristensen og

Per Fibæk Laursen (red.)

Hvordan underviser man alsidigt, varieret og med den nyeste forskning i ryggen? Det er spørgsmålet, som denne håndbog, med 28 artikler om forskellige pædagogiske metoder, søger at besvare.

GYLDENDALS LÆREBIBLIOTEK

OPSØGENDE GADEPLANSARBEJDE BLANDT UNGE

Ruth Borrits og Hans-Erik Rasmussen

I denne håndbog er der inspiration, konkrete forslag og metoder til at hente til, hvordan opsøgende socialt arbejde med unge kan planlægges og udføres, samt hvordan de vanskelige dilemmaer, der knytter sig til arbejdet med børn og unge, der opholder sig uforholdsmæssigt meget i gadens offentlige rum, kan overkommes.

HANS REITZELS FORLAG

VIDEBEGÆR

– Oplysning, børnelitteratur, dannelse

Nina Christensen

Bogen beskriver, hvordan forestillingen om litteratur for børn kommer til udtryk i midten af 1700-tallet og i dag. I de valgte eksempler tolkes refleksion og nydelse som to sider af samme sag, og det peger på et opgør med den gængse romantiske skelnen mellem læsning for at opnå viden og læsning af hjertens lyst. AARHUS UNIVERSITETSFORLAG

HISTORIEPÆDAGOGIK

Thomas Binderup og Børge Troelsen (red.)

Denne grundbog om historiedervisning skitserer, hvilke kompetencer historielæreren skal besidde pædagogisk, didaktisk, metodisk og organisatorisk. KVAN

LÆRING OG UDVIKLING I DAGINSTITUTIONER

Lone Svinth og Charlotte Ringsmose (red.)

Forfatterne belyser ud fra forskellige vinkler en række udfordringer, som optager danske daginstitutioner. Blandt disse er integration af børn med særlige behov, udvikling af daginstitutionens sproglige, fysiske og relationelle læringsmiljø samt udvikling af den pædagogiske faglighed. DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

DET AFFEKTIVE ARBEJDE

Katrin Hjort

Udgivelsen beskriver, hvordan forandringerne af velfærdsstaten ændrer vilkårene for arbejdet med uddannelse, sundhed og social indsats. Forfatteren belyser, hvad der sker, når velfærdsorga-

nisationerne spændes ud mellem forvaltningsfornuft, faglig fornuft og forretningsfornuft.

SAMFUNDSLITTERATUR

AT SKABE EN PROFESSIONEL

Margaretha Järvinen og Nanna Mik-Meyer (red.)

Antologien har fokus på den professionelle 'institutionelle identitet' og undersøger det arbejde, der foregår i velfærdsorganisationer. Hvordan sætter velfærdsstaten særlige rammer for de professionelle arbejder, og hvordan påvirker disse rammer velfærdsarbejdet og de professionelle selvforståelse – og dermed også vilkårene for klientarbejdet? HANS REITZELS FORLAG

LEKTIE FRA KENYA – Skole, liv og læring i verdens udkant

Kari Kragh Blume Dahl

Gennem denne bogs observationer af fire læreres erfaringer ved skoler i den afrikanske by Lwak i det vestlige Kenya søger forfatteren at sætte ansigter på uddannelse i en ulandsammenhæng. AARHUS UNIVERSITETSFORLAG

EMDRUPBORG

– Historier om en pædagogisk kampplads

Kirsten Reisby

Knap 80 år efter starten på byggeriet af den skole, der fik navnet Emdrupborg, foreligger der nu en samlet beskrivelse af dette byggeris turbulente historie og de pædagogiske og ideologiske ideer bag. Byggeriet følges fra optakten som et tysk skolekompleks under 2. verdenskrig over dets anvendelse som flygtningecenter efter krigen, til det senere står ombygget som ramme om en kommunal forsøgsskole, et lærerseminarium, en lærerhøjskole, et pædagogisk bibliotek og nu som en del af Aarhus Universitet, Campus Emdrup. FORLAGET REISBY

»Fremtidens stridspunkt inden for velfærd bliver spørgsmålet om adgang til omsorg. Hvem kommer ind i de arenaer, hvor diverse dele af sind og krop kan udfoldes og udvikles? Liv og død bliver på nye måder en politisk beslutning. Hvilke liv bliver de livsværdige, og hvilke liv bliver ikke værd at leve?«

Fra det Affektive arbejde af Katrin Hjort

PÆDAGOGIK SOM FAG OG PRAKSIS

Jens Christian Jacobsen og Tom Ritchie (red.)

Denne lærebog rettet mod faget pædagogik i læreruddannelsen beskriver fagets tretten centrale kundskabs- og færdighedsområder (CKF) ud fra en række forskellige faglige perspektiver. Mange af bogens kapitler anlægger et historisk blik og udreder lærerens handlemuligheder under forskellige betingelser. SAMFUNDSLITTERATUR

UP

Tidsskriftet udgives af Unge Pædagoger. Nr. 2/2012 har temaet 'Tegneseriedidaktik'. Det belyser, hvilke tegneserier man kan læse i klasseværelset ud fra både en normativ og motiverende målestok. Der gives også bud på, hvordan tegneserier skal læses, samt især på, hvorfor de overhovedet skal læses.

DANSK PÆDAGOGISK TIDSSKRIFT

Nr. 2/2012 har temaet 'Pædagogik, historiebrug og historiske perspektiver'. Der rettes her opmærksomhed mod, hvordan historie fortælles og bruges i skolen, på uddannelserne, i forskningen samt i den politiske debat om pædagogik og uddannelse.

TIDSSKRIFTER

NUL TIL FJORTEN

Dette pædagogiske tidsskrift udgives af Dansk Pædagogisk Forum. Nr. 2/2012 om 'Pædagogiske læreplaner, version 2.0' belyser emnet gennem en række temaartikler.

GJALLERHORN

Dette tidsskrift for professionsuddannelser udgives af VIA University College. Nr. 15 er et temanummer om 'Diagnoser og diagnosticering'.

PÆDAGOGISK PSYKOLOGISK TIDSSKRIFT

Tidsskriftet udgives af Forlaget Skolepsykologi og Pædagogiske Psykologers Forening. Nr. 3/2012 har temaet 'Evidens – et eftersyn', hvor evidens og evidensbaseret praksis, der i løbet af kort tid er blevet almindelige begreber i den offentlige sektor, behandles.

VERA

Vera er et tidsskrift for pædagoger, udgivet af BUPL og Socialpædagogerne i fællesskab. Nummer 60/2012 handler bl.a. om seksualitet.

OPDRAGELSE TIL MENNESKE ELLER TIL SAMFUNDSBORGER?

Emiles fadder. Immanuel Kants forgænger. Den frie opdragelses fremmeste figur. **En af pædagogikkens store inspirationskilder fylder 300 år.** Filosof JØRGEN HUGGLER skriver i Asterisk-kommentaren, hvorfor JEAN-JACQUES ROUSSEAU stadig er interessant – og besværlig.

Af JØRGEN HUGGLER

Rousseau fylder 300 år, stadig inspirerende og u håndterlig. Hans fokus på barndommen, hans fantastiske eksempler, hvor han viser vejen fra anskuelse til nuanceret forståelse, fx af hvordan oplevelsen af lysets brydning gennem nøje iagttagelse og omhyggeligt udtænkte variationer kunne gøres mest lærerig, er forbilledlig didaktik. Men det er først og fremmest hans dybsindige, tvetydige menneskesyn, der har fået pædagogikkens berømteste praktikere fra Pestalozzi til Dewey til gang på gang at vende tilbage til hans forfatterskab. Den moderne opfattelse af historien som menneskenes værk og fremtiden som noget, vi ikke kender, formuleredes af ham og hans samtid. Men han vægrede sig ved dette perspektiv. Det rigtige liv, han søgte efter, er styret af »evige love«.

I 1762, hvor Rousseau som 50-årig udgav to af sine hovedværker, *Émile eller Om opdragelsen* og *Om samfundspagten*, skildrer han i et brev sin utilpashed, sin bitterhed, fortvivlelse og foragt for sin tid og sine samtidige. Deres lette, civiliserede omgangsformer er kommet til at plage ham og får ham til at hensætte sig i en anden verden, han skaber med sin fantasi og tænkekraft. Rousseau spørger, om vi har glemt, hvad det er at være et menneske – om vi, som jo er civiliserede, i de forestillinger vi gør os om det naturlige menneske, overho-

vedet er i stand til at skelne mellem, hvad samfundet har gjort mennesket til, og hvad mennesket er i sig selv. Til at finde et svar regner han det således for håbløst at gå ud fra historiske og etnologiske data. Han foretrækker at søge ind i sig selv og overveje sine egne erfaringer. Forfatterens liv og værk kan derfor være svære at adskille, selv om de svar, der stiles mod, har form af principielle overvejelser.

Forfatterskabet indeholder romaner og afhandlinger i en kompliceret blanding. Dets modsigelser kalder på fortolkning og kritik. Ofte synes Rousseau at tvivle på enhver mulighed for at kunne leve virkelig menneskeligt sammen med andre. Hvis mennesket nedbrydes ved at leve sammen med andre, hvordan skal vi da tænke os, at det ikke sker? Han giver en voldsom løsning på det problem: i afhandlingen *Om samfundspagten* skildrer han et samfund baseret på *folkesuverænitet*. Centralt for dette er en normativ, samfundsmæssig *almenvilje*, en fælles vilje, der kun har det almene vel som rettesnor. Men Rousseau har også helt andre løsningsforsøg: Det pædagogiske hovedværk, romanen *Émile*, er individorienteret i den strenge betydning, at det udelukkes, at drengen Emile på en gang kan dannes til menneske og til borger. Der er tale om et *enten-eller*. Man må vælge mellem, om man vil opdrage et menneske eller en undersåt. Ud fra et opdragelsesperspektiv er valget klart: man må opdrage et menneske. De samfund, der eksisterer, deres institutioner og

såkaldte borgere kan man ikke bygge videre på. Derfor opdrages Emile af en opdrager (eller lærer) uden for det almindelige samfund.

*

Romanen *Émile* er en undersøgelse af, hvilken opdragelse der kan give et menneske integritet og en selvstændig dømmekraft. Rousseaus antropologi regner mennesket for aktivt, både i forbindelse med dets erkendelse og dets villen. Det adskiller sig fra dyrene ved en mulighed for at udvikle sig (*perfectibilité*), men denne åbne dannelsesmulighed er på én gang årsagen til dets fordærv og dets mulige redning. Romanen viser i fiktiv form pædagogikkens muligheder, men også nogle af dens afgrundsdybe farer.

Lidenskaberne er centrale. Hvordan et menneske kan få en opvækst, der vil lære det at leve med sine lidenskaber? Mennesket er af naturen udrustet med en godartet *selvkærlighed*; det foretrækker lyst frem for smerte. Men samlivet med andre får det til at sammenligne sig med disse. Dette afføder egentlige laster: Selvkærligheden bliver til *egenkærlighed*, til egoisme og forfængelighed. Samtidig udsættes barnet i livet med andre mennesker for at blive påduttet behov og lyster – og tanker – som slet ikke er dets egne, eller som det endnu ikke er modent til, og som måske er uden hold i virkeligheden. Sprogets og fiktionens verden er en farlig verden. Barnet skal lære af sine egne erfaringer, ikke gives løsninger, som det blot overtager, uprøvede, fra andre. Det skal gennem modstand og møje udvikle sin karakter og viden, så det kan dømme selv og vælge selv. Dette kræver en pædagogik tilpasset dets udvikling, som på en gennemtænkt måde giver det muligheden for et udviklende forløb af erfaringer.

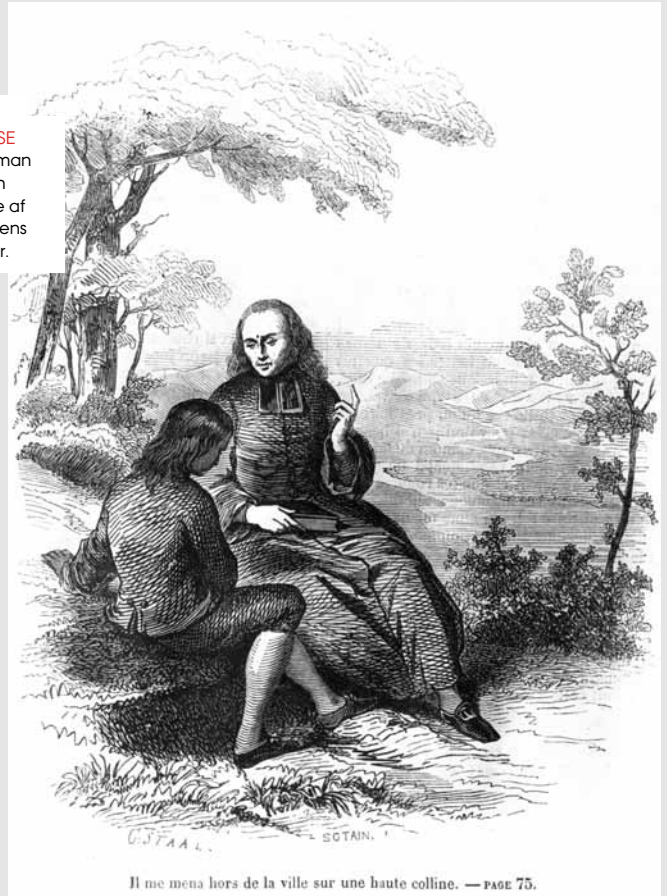
Romanen skildrer opdragelsen af Emile i en række aldersbestemte faser. I de første bringes han ved opdragerens skjulte medvirken i en række erfaringsudviklende situationer, hvor han tvinges til selv at observere og gøre sig tanker om sammenhænge og årsager. Det gælder om at opøve hans egne kræfter og sanser. Der er ikke tale om hastig påfyldning i denne *negative* opdragelse. Det drejer sig for opdrageren om at finde det rette øjeblik. Travlt er der til gengæld i den *positive* opdragelse: i alderen mellem 12 og 15 år er Emile moden til og har lyst til at tilegne sig en vidunderlig mængde kundskaber, for derefter at komme til livets store spørgsmål om samvittighed, godt og ondt og religion. Også samfundslære og rejser bliver det til – Emile erfarer ved selvsyn de europæiske samfunds forskellige politiske indretning. Ved hjemkomsten kan læreren ikke nære sig for at kommentere, at han på forhånd kunne have fortalt, at kun de

Et il aime fort les bons fruits, les bons légumes, la bonne crème, et... — PAGE 51.

OPDRAGELSE
Rousseaus roman
Émile er en
undersøgelse af
pædagogikkens
muligheder.

Il me mena hors de la ville sur une haute colline. — PAGE 75.

evige love, som samvittigheden og fornuften har indskrevet i Emiles hjerte, dur til noget. Denne bemærkning bekræfter, at opdragelsen ud fra lærerens blik ikke har haft dannelsen af en borger i et bestemt politisk samfund som mål. Målet er at uddanne det autonome, moralsk myndige menneske.

Romanformen stiller spørgsmål til opdragelses forståelse, intentioner, ærlighed, virke og kærlighed til barnet. Læreren, der kaldes Jean-Jacques, er en ingeniør, men tvivlsom figur i romanen. Bedst som læseren tror, at Emiles opdragelse vist omsider er færdig, giver Emiles forestående bryllupsnat med Sophie læreren ny anledning til et pædagogisk foredrag, så ægteskabet kan blive stabilt og lykkeligt!

*

I *Om samfundspagten* fremhæver Rousseau, at mennesket ikke har politisk frihed andet end som *aktivt medlovgivende borger*. Det kommer dermed til at have to roller, på den ene side som *borger* og del af den suveræne lovgivende magt, på den anden side som *undersåt* undergivet loven. Rousseaus samfundskontraktstat stiller selv vidtgående krav til opdragelse og på nogle punkter også til religion: Samfundets grundvold ligger ikke i de positive love, men i en fælles ethos indgraveret i borgernes hjerter,

siger Rousseau i *Om samfundspagten*. Emile, derimod, skal blive så godt et menneske, at han kan leve rigtigt blandt dårer og uden at fordærvs af dårlige ydre love. Er han det frie menneske, der kan forene det at være del af den politiske suverænitet med at være loydygig undersåt? Er han den, der er i stand til at finde svar på, hvordan fremtidens samfund skal være? Er han bare et menneske, der kan være forælderrollen voksen?

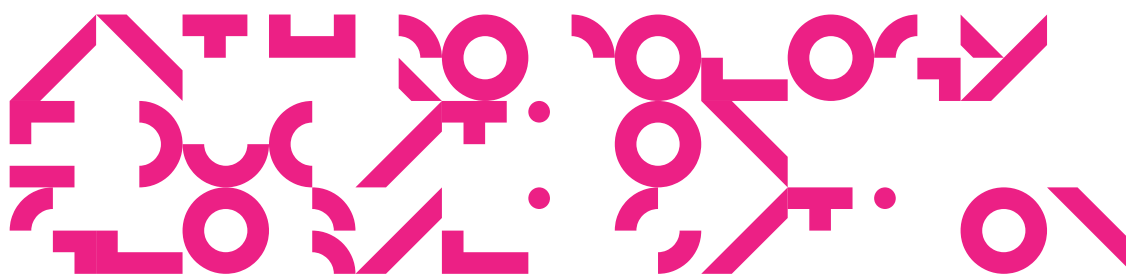
Ikke underligt bærer den måske vigtigste tolkning af Rousseaus forfatterskab (Ernst Cassirer 1932) titlen: *Das Problem Jean Jacques Rousseau* – dvs. »problemet Rousseau«. Cassirer forsøger sig med en kantiansk tolkning. Han skildrer Rousseau som Immanuel Kants forgænger både med hensyn til opfattelsen af erkendelsen og moralen. Ingen prioritering af individuel vilkårlighed, men bifald af pligt og lov gennem selvstændigt vundet indsigt. Drengen Emile skal gøres immun mod den eksisterende elendighed og ad den vej kunne bidrage til at føre frem til det retssamfund, hvis principper drøftes i *Om samfundspagten*. En indvending mod denne tolkning er, at Kant skelnede mellem på den ene side kulturrens og politikens sfære og på den anden side moralens verden. Dette tillod en *politisk-*

institutionel udvikling, som lå Rousseau fjernt. Han var dybt skeptisk over for de historiske stater, men hans egne forestillinger om en legitim politisk magt baseret på folkesuverænitet synes at gøre staten og dens virksomhed grænseløs. Det rigtige samfund er så rigtigt, at man må tage alle konsekvenser med, og dét levner ikke plads til legitim dissens. Ikke at Rousseau tildækker forskellen mellem den ideelle almenvilje og den faktiske politiske viljesdannelse, men han konstruerer samfundet til at modvirke uenighed, ikke til at have denne som drivkraft. Politiske undervisningssystemer strider mod opdragelsen af Emile. Dilemmaet, om mennesket skal opdrages til samfundsborger eller til menneske, har hos Rousseau fundet en kompromisløs formulering. ■

JØRGEN HUGLER

Filosof, lektor ved Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet. Han er redaktør af det nye tidsskrift *Studier i Pædagogisk Filosofi*. Andet nummer med temaet Jean-Jacques Rousseau udkommer sidst i 2012.

NEW TWO-YEAR INTERNATIONAL MASTER'S DEGREE IN ANTHROPOLOGY OF EDUCATION AND GLOBALISATION

Aarhus University, Department of Education

Today, education and knowledge are widely considered to be prime drivers of global processes of mobility, equal opportunity, economic development and citizenship – in the North as well as in the South.

This new Master's degree is designed for students seeking an advanced training in anthropological approaches to educational practice and process in settings as varied as educational institutions, workplaces, and civil society.

Using ethnographic research methods and cross-cultural comparisons, the programme explores specific (local) practices of education and knowledge in relation to broader (global) social and cultural contexts. It aims to provide students with the competences necessary to work with important topics of education, learning and knowledge in an increasingly globalised world.

Application for September 2013 intake: spring 2013

WWW.MASTERS.AU.DK

AARHUS
UNIVERSITY

SEPTEMBER

7. SEPTEMBER

TRANSFER – SKAB SAMMENHÆNG MELLEM TEORI OG PRAKSIS!

GÅ HJEM-MØDE

Kom til gå hjem-møde, hvor professor Bjarne Wahlgren og lektor Vibe Aarkrog på baggrund af den aktuelle bog *Transfer: Kompetence i en professionel sammenhæng* diskuterer professionshøjskolernes aktuelle udfordring med at forbinde teori og praksis.

Tid og sted: Kl. 15.00 – 17.00 på Aarhus Universitet, Niels Juels Gade 84, bygning 2116-190, 8200 Aarhus N

20. SEPTEMBER

NY NORDISK PÆDAGOGIK? DEBATMØDE

Minister for Børn og Undervisning Christine Antorini har under overskriften »Ny Nordisk Skole« sat gang i en fornyelse af danske skoler og daginstitutioner. Ved dette arrangement sætter de tre forskere professor Annette Borchorst, Aalborg Universitet, adjunkt Maja Plum, Københavns Universitet og Claus Holm, Aarhus Universitet fokus på betydningen af fornyelsesprojektet for de danske daginstitutioner og det danske dannelses- og uddannelsessystem generelt.

Tid og sted: Kl. 15.30 – 17.30 i lokale D169

KALENDER

LÆS MERE & TILMELD DIG ARRANGEMENTERNE PÅ www.edu.au.dk/kalender

Med mindre andet er nævnt, foregår arrangementerne på Aarhus Universitet, Campus Emdrup, Tuborgvej 164, 2400 København NV

26. SEPTEMBER

LÆRINGSMILJØER I DAGINSTITUTIONER KONFERENCE

Hvad kendetegner gode læringsmiljøer i danske daginstitutioner? Med udgangspunkt i aktuelle forskningsprojekter inviterer Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU) til konference om læringsmiljøer i daginstitutioner. Konferencen markerer afslutningen på det treårige forskningsprojekt Læring og udvikling i daginstitutioner (LUDVI-projektet).

Tid og sted: Kl. 13.00 – 16.00 i Festsalen (lok. A220)

OKTOBER

8. OKTOBER

COMMUNITY RESILIENCE OG SAMHØRIGHED – PROJEKT PAAMIUT ASASARA I GRØNLAND: PROCES OG FORSKNING KONFERENCE

På konferencen kan du høre om projekt Paamiut, der har opnået markante resultater på fem år: et fald i kriminalitet og husspektakler, øget social trivsel, stor stigning i andel unge, der er i uddannelse, samt fald i arbejdsløshedstal og løsnings af en række sociale problemer for familier og samfund.

Tid og sted: kl. 13.00 – 16.00 i Festsalen (lok. A220)

NOVEMBER

7.-8. NOVEMBER

NATIONAL (UD)DANNELSE UNDER OPBRUD KONFERENCE

Alle samfund er i dag præget af tiltagende etnisk kompleksitet. Hvilke udfordringer stiller dette skole- og uddannelsessystemerne over for? Hvilke(n) kultur(er) og sprog skal stå centralt i skolernes curriculum og undervisning? Er tiden inde til, at forholdet mellem det 'nationale' og det 'flerkulturelle' og mellem det 'monosproglige' og det 'flersproglige' bliver sat til genforhandling? Og hvordan kan det i så fald gøres?

Tid og sted: Kl. 13.00 – 17.30 i lokale D169

9.-10. NOVEMBER

LOOKING FOR ROUSSEAU INTERNATIONAL KONFERENCE

Hvad kan Rousseau lære os i dag? I anledning af 300-året for filosofen Jean-Jacques Rousseaus fødsel afholder Pædagogisk Filo-sofisk Forening stor international konference med deltagelse af de førende forskere på området. Konferencen er på engelsk.

Tid og sted: 9. november kl. 13.00 – 10. november kl. 17 i Festsalen (lok. A 220)

14. NOVEMBER

BØRNELIV I UDSATTE BOLIGOMRÅDER TEMADAG

Temadagen præsenterer resultater fra forskningsprojektet Børneliv i ghettoer. Oplægholderne vil indkredse, hvilke problemer, udfordringer og muligheder socialt udsatte børn står med, hvis de vokser op i ghettolignende boligområder, og betydningen af daginstitutionens og det pædagogiske personales indsats.

Tid og sted: Kl. 14.00 – 17.00 i lokale D169

30. NOVEMBER

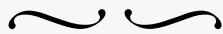
WHAT ARE SCHOOLS FOR?

Professor Michal Young and Professor Carl Anders Säfström will present their views on social justice, epistemology and education from a sociological and philosophical perspective; and discuss what they see as the major challenges of future education.

Tid og sted: Campus Aarhus, building 1232-115, Store Anatomiske Aud., C.F. Møllers Allé, 8000 Aarhus C

»Naar Du da vil forstaae mig
rigtigt, saa kan jeg gjerne
sige, at det i at vælge ikke
saa meget kommer an paa at
vælge det Rigtige, som paa **den
Energi, den Alvor og Pathos,
hvormed man vælger.**«

Søren Kierkegaard
Enten - Eller (1843)

Asterisk

En asterisk er det typografiske tegn, der henleder opmærksomheden på noget, der kommer. Den er et forvarsel. Asterisken anvendes ofte i fremstillinger til at markere en reference, som uddyber hovedteksten, og som der kan følges op på. Magasinet Asterisk søger at foregribe og gå dybere ned i aktuelle debatter om uddannelse.

Asterisk er udgivet af:

Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU)
ARTS, Aarhus Universitet
Tuborgvej 164
2400 København NV

www.edu.au.dk/asterisk
ISSN: 1601-5754

AARHUS
UNIVERSITET

INSTITUT FOR UDDANNELSE
OG PÆDAGOGIK (DPU)